

Beleidsnota 2009-2014

RUIMTELIJKE ORDENING

Een ruimtelijk beleid voor en op het ritme
van de maatschappij

Ambitieux in een moeilijke context

Philippe Muyters

Vlaams minister van Financiën, Begroting,
Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport

1	Omgevingsanalyse	3
1.1	Een mondiale economie in transitie	3
1.2	Gezinsverdunding en vergrijzing als demografische uitdagingen	4
1.3	Duurzame ontwikkeling en omgaan met veranderingen	5
1.4	Verstedelijkingsdruk op de open ruimte en multifunctionaliteit van het platteland	6
1.5	De Vlaamse overheid tussen andere overheden	7
2	Samenvatting	8
3	Inhoudelijke krachtlijnen	12
3.1	Ruimtelijke troeven uitspelen	12
3.1.1	Investeren in creatieve steden voor wonen, werken en cultuur	12
3.1.2	Een vitaal platteland	13
3.1.3	Een sterke en kwalitatieve open ruimte met landbouw, natuur en bos	14
3.1.4	Kwalitatieve ruimte voor ondernemerschap	15
3.2	De maatschappelijk uitdagingen beantwoorden	17
3.2.1	Demografische transitie	17
3.2.2	Economische en arbeidsmarkttransitie	17
3.2.3	Een duurzaam beleid in het bijzonder met betrekking tot het klimaat, de CO2- en de energieproblematiek:	17
3.2.4	Veranderde maatschappelijke noden	18
3.3	Nood aan efficiëntere instrumenten	18
3.3.1	Anticiperende planning	18
3.3.2	Proactieve en probleemoplossende administratie	18
3.3.3	Instrumentarium voor versnelde realisatie van projecten	19
3.3.4	Permanente evaluatie vrijstellingen van RUP	19
3.3.5	Evaluatie van de bevoogding	19
3.4	Het Vlaams beleid in een supra- en intragewestelijke context	19
3.4.1	Ruimtelijk beleid in een bovengewestelijke en Europese context	19
3.4.2	Ruimtelijk beleid dat inspeelt op de interne staatshervorming	20
3.5	Uitvoeren van het RSV en de opbouw van beleid voor de lange termijn	20
3.5.1	Effectief uitvoeren van het RSV en inspelen op maatschappelijke noden op korte en middellange termijn	20

3.5.2	Planning met scenario's	21
3.5.3	Werken aan een vooruitziende planning	21
3.5.4	Uitwerken van het lange termijn spoor samen met uitvoering RSV	22
3.5.5	Proactieve administratie in een centrale rol	22

4 Beleidslijnen met strategische en operationele doelstellingen 23

4.1	Beleidslijn 1: Beleidscontinuïteit met de effectieve uitvoering en korte termijn herziening van het RSV	23
4.1.1	Strategische doelstelling 1: Garanderen van de continuïteit van beleidsvoering	23
4.2	Beleidslijn 2: Beleidslijn 2: Nieuw strategisch lange termijn ruimtelijk beleidsplan met planhorizon 2020 en doorkijk tot 2050....	26
4.2.1	Strategische doelstelling 2:	27
4.3	Beleidslijn 3 : Prioritaire inhoudelijke accenten.	31
4.3.1	Strategische doelstelling 3: Versterking van Vlaamse creatieve steden en van een vitaal platteland	31
4.3.2	Strategische doelstelling 4: Beschermen en versterken van de open ruimte, landbouw, natuur en bos	36
4.3.3	Strategische doelstelling 5: Investeringsmogelijk maken door ruimte om te ondernemen	39
4.3.4	Strategische doelstelling 6: Vlaanderen als slimme draaischijf voor vervoer en logistiek	42
4.3.5	Strategische doelstelling 7: Ruimtelijk beleid gericht op duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit	44
4.4	Beleidslijn 4: Herdenken en een vereenvoudiging van het instrumentarium.....	46
4.4.1	Strategische doelstelling 8: Ruimtelijk ordeningsinstrumentarium voor en op het ritme van de maatschappij.....	46
4.4.2	Strategische doelstelling 9: Effectieve handhaving met voldoende hoge handhavingsniveaus	50

BIJLAGE..... 51

Regelgevingsagenda	51
--------------------------	----

Vlaanderen staat voor grote uitdagingen in de komende regeerperiode. Een voortdurend veranderende samenleving vraagt vanuit de overheid een krachtdadig beleid om de maatschappelijke uitdagingen van antwoord te dienen. Dit is ook het geval voor het ruimtelijke ordeningsbeleid. Alle geledingen van de samenleving verwachten antwoorden op de ruimtelijke uitdagingen vanuit een integrerende en coördinerende rol van de ruimtelijke ordening.

1.1 Een mondiale economie in transitie

De mondialisering is één van de drijvende krachten achter economische en maatschappelijke ontwikkelingen. De voorbije decennia is de productie van goederen, handels- en informatiestromen en financiën op wereldschaal steeds meer een feit geworden. De toekomst van Europa en Vlaanderen wordt op tal van manieren beïnvloed door de dominante trends in de mondiale economie. Denken we maar aan de toename van invoer van goedkope producten in laag- en midden technologische sectoren. Binnen een mondiale markt worden beslissingen inzake investeringen steeds vaker buiten Vlaanderen genomen. Vlaanderen komt hierbij in een concurrentiële positie tegen andere regio's. Tevens worden buitenlandse concepten met andere ruimtegebruiksvormen geïntroduceerd op de Vlaamse markt. Hierbij kunnen we bijvoorbeeld denken aan groot-schalige projecten die leisure, shopping, wonen en kantoren combineren. De Vlaamse poorten (zeehavens en luchthavens) moeten eveneens hun positie opeisen binnen deze concurrentiële omgeving en ze moeten hiervoor specifieke strategieën ontwikkelen.

Tegelijkertijd wijzigt het logistieke landschap, waarbij steeds meer hinterlandlocaties in het netwerk van verplaatsingen worden betrokken. De ontwikkelingen op het vlak van ICT hebben fysieke en financiële hindernissen weggenomen. Dit heeft de mondialisering versterkt. Geld- en kapitaalstromen stoppen niet aan landsgrenzen. De toegenomen internationalisering van de economie voelt men het sterkst in periodes van economische recessie of financiële crisis. De Vlaamse economie is een open economie en sterk afhankelijk van in- en uitvoer. Dit maakt Vlaanderen kwetsbaar voor een economische crisis op internationale markten.

Ondanks de toegenomen desindustrialisering van de Vlaamse economie heeft de industrie in Vlaanderen nog een toekomst. Weliswaar neemt de industriële tewerkstelling geleidelijk af. Echter er is een duidelijk evolutie naar hoogproductieve, sterk kapitaal- en schaalintensieve industrie enerzijds en gespecialiseerde kleinschalige activiteiten anderzijds.

Maatschappelijke processen zoals de groei van arbeidsproductiviteit en efficiëntieverhoging liggen mede aan de basis van het groeiend belang van tertiaire en quataire sectoren in de Westerse economie. Verschuivingen naar tertiaire of hoogtechnologische activiteiten creëren bijzondere ruimtevragen. Enerzijds zullen kleinere oppervlaktes huisvesting kunnen bieden aan activiteiten met een intensieve personeelsbezetting. Anderzijds speelt het belang van het imago voor deze 'nieuwe' economie in het voordeel van hoogwaardige locaties, zoals stedelijke milieus, wetenschapsparken, (architecturaal) waardevol patrimonium en regio's met veel natuur, groen, rust als onderscheidende kwaliteit.

Steden blijven een belangrijke rol vervullen in de economische transitie. Werkgelegenheid blijft immers nog steeds sterk geconcentreerd in stedelijke gebieden, waarbij de sterkere groei in de regionale en kleine steden opvalt. Beschikbaarheid van ruimte, de mobiliteitsproblematiek en geproduceerde toegevoegde waarde blijven sterk sturende mechanismen in het ruimtegebruik¹.

1 SERV (2009), Overweging bij de uitdagingen voor het ruimtelijk beleid, Brussel.

Voor de ruimtebehoevende industrie en diensten zit de stad aan de bovengrens van de economische groei waardoor dit type van activiteiten de stad ontvlucht. Dit is niet het geval voor de zakelijke diensten, waar de groei in de steden nog steeds belangrijk is. Toch zijn er ook hier indicaties dat een te grote concentratie negatieve effecten sorteert. Met een aangepast 'stedelijk' economisch beleid kan deze bovengrens een stuk verlegd worden.

1.2 Gezinsverduunning en vergrijzing als demografische uitdagingen

Analyses tonen aan dat de snelle groei van de bevolking stilaan voorbij lijkt.² Er wordt echter wel verwacht dat het aantal huishoudens verder zal toenemen tot ruim 2,7 miljoen in 2020 en met name het aantal eenpersoonshuishoudens zal nog flink aangroeien. In 2020 zal een op drie huishoudens bestaan uit één persoon. In nagenoeg alle steden en gemeenten neemt het aantal huishoudens toe.

Bovendien zien we dat de evoluties niet gelijklopen in Vlaanderen. De grootste toename van het aantal gezinnen vindt plaats bij de gemeentes die gelegen zijn aan de kust, in de Kempen en vooral in de grensregio met Nederland. Het aantal eenpersoonshuishoudens neemt vooral sterk toe buiten de steden en aan de kust. De verwachting is dat de verdergaande gezinsverduunning zorgt voor een blijvende vraag naar woongelegenheden, maar dat de omvang van de woning globaal kleiner zal zijn.

Daarnaast kenmerkt de Vlaamse bevolking zich door een toenemende vergrijzing en ontgroening. Het vergrijzingsproces heeft tot vandaag zijn kruissnelheid nog niet bereikt. Vlaanderen zal dus de komende decennia geconfronteerd worden met een sterke toename van het aandeel ouderen. Binnen de groep ouderen zal ook het aandeel 80-plussers sterk toenemen. Toch moeten we vaststellen dat de vergrijzing ook positieve associaties oproept. De meeste ouderen leven immers lang in goede gezondheid en nog vrij zelfstandig. Bovendien zal ook de diversiteit, zowel sociaal-economisch als sociaal-cultureel, binnen de groep ouderen toenemen. Dit heeft o.a. gevolgen voor de woonvoorkeuren en stelt de vraag naar de combinatie van wonen en zorg. Ouderen zullen in de toekomst vaker zelfstandig (al dan niet met een partner) wonen en zullen minder vaak worden opgenomen in een rust- of verzorgingstehuis.

Er wordt geschat dat er in Vlaanderen tegen 2020 een vraag zal zijn naar ongeveer 80.000 extra woongelegenheden die aangepast zijn voor alleenstaanden. Tegen 2050 kan dit geschat worden op 170.000 eenheden. Bovendien zijn ouderen ook sterk aangewezen op voorzieningen in de buurt van de woning, wat het belang van die voorzieningen, openbaar vervoer en openbaar groen beklemtoont. Alternatieve woonvormen zoals groepswoningen, kangoeroewoningen en aanleunwoningen kunnen een oplossing bieden om langer zelfstandig te blijven wonen, evenals aanpasbaar of levenslang wonen.

² Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (2008), Bevolkingsvooruitzichten 2007-2060, Planning Paper 105 ; Nationaal Instituut voor de Statistiek (2001), Mathematische demografie, Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050 per arrondissement ; Studiecommissie voor de Vergrijzing (2008), Jaarlijks verslag; Studiedienst van de Vlaamse regering 2008/3, Veranderende leefvormen in het Vlaamse gewest 1990-2007 en 2021, een studie van gegevens van het Rijksregister. <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/publicaties/Publicaties/svr-studies/2008-11-20-svr-rapport-2008-3.pdf>

De toenemende vergrijzing heeft dus een belangrijke ruimtelijke impact door enerzijds de vraag naar meer collectieve (zorg)voorzieningen die extra ruimte innemen en anderzijds door de vraag naar een uitgebreider en meer gedifferentieerd aanbod aan huisvesting en dienstverlening voor ouderen.

1.3 Duurzame ontwikkeling en omgaan met veranderingen

Duurzame ontwikkeling kent verschillende samenhangende dimensies en impliceert een evenwichtige benadering van de ecologische, sociologische, economische en culturele sturende mechanismen in de maatschappij. Hierdoor kunnen verantwoorde maatschappelijke keuzes worden gemaakt zowel voor de huidige als de toekomstige generaties. Dit is ook een belangrijke opdracht voor het ruimtelijk beleid omdat maatschappelijke keuzes zich in de ruimte materialiseren en door de inertie van de ruimte lange tijd doorwerken.

In vorige punten van de omgevingsanalyse werd reeds stilgestaan bij de demografische en de economische transitie. Ook vanuit de ecologische dimensie dient er zich een bijzondere uitdaging aan, namelijk de CO₂ en klimaatsproblematiek. Ook die uitdaging vraagt dwingende aandacht vanuit de ruimtelijke ordening. Het 'Fourth Assessment Report' (AR4) dat het International Panel on Climate Change (IPCC) in februari 2007 publiceerde, kwam tot het besluit dat de zekerheid groter is dat de huidige klimaatverandering het gevolg is van het menselijk handelen. In AR4 is ook onderzoek gedaan naar de gevolgen voor mens en milieu. Belangrijke negatieve gevolgen voor mens en milieu (watertekort, overstromingen, uitsterven van bedreigde diersoorten,...) kunnen zich in diverse mate voordoen bij een temperatuurstijging van minder dan 2°C. Momenteel is een temperatuurstijging bereikt van 0,6 °C. Binnen de Europese Unie vertrekt men van de vaststelling dat een opwarming van meer dan 2°C tegen het eind van de eeuw nefast is voor mens en milieu. Om dit te vermijden moet in Europa en wereldwijd de uitstoot van broeikasgasen zoals CO₂ drastisch worden beperkt.

Volgens de 4de Nationale Mededeling van België onder het Klimaatverdrag (NM4) is de kennis over de gevolgen van klimaatverandering in België (en Vlaanderen) eerder beperkt, vooral wanneer het over een kwantitatieve evaluatie gaat. Het is bijgevolg moeilijk om de kwetsbaarheid voor de verschillende sectoren te bepalen en te vergelijken, zonder gedetailleerd bijkomend onderzoek van elke sector en rekening houdend met de evolutie van alle relevante klimaatgerelateerde en niet klimaatgerelateerde factoren. De eerste stappen in die richting werden reeds gezet voor specifieke sectoren, zoals landbouw en natuur. Voor een aantal andere gebieden zijn nog bijkomende inspanningen nodig, ook wat betreft het identificeren van de mogelijke aanpassingsmaatregelen in Vlaanderen. Dit zal geïntegreerd worden in het Vlaamse adaptatieplan, zoals voorzien in het Vlaams klimaatsbeleidsplan 2006-2012.

De gevolgen van het wijzigende klimaat leiden tot nieuwe taakstellingen voor de open ruimte. Bescherming tegen overstroming en waterbuffering en het inzetten op alternatieve energievoorzieningen hebben een duidelijke ruimtelijke impact. Ook het aanplanten van bossen, het beperken van de erosie en het op peil houden van de grondwatervoorraden vormen belangrijke uitdagingen. Hiervoor is het belangrijk dat voldoende aandacht wordt geschonken aan het scheiden van functies. Tegelijkertijd komen verschillende van deze taken verweven voor met andere functies.³

3 Steunpunt Ruimte en Wonen i.s.m. departement RWO (2009), Visienota ruimtegebruik en ruimtebeslag 2020-2050.

1.4 Verstedelijkingsdruk op de open ruimte en multifunctionaliteit van het platteland

Spreiding van bebouwing is een essentieel kenmerk van de ruimtelijke structuur in Vlaanderen. De meerderheid van de Vlamingen leeft in een urbaan of suburbaan woonmilieu. Door suburbanisatie en desurbanisatie van het wonen en van economische activiteiten, zijn aan de steden en dorpen een uitgebreid en versnipperd net van linten, perifere gebieden en verspreide bebouwing toegevoegd. Dit fenomeen wordt ook wel 'sprawl' genoemd.

In de periode 1990 – 2007 is de onbebouwde oppervlakte met 5,8% afgenomen, wat vooral neerkomt op het verdwijnen van akkerland en weiland. Bovendien gaat dit gepaard met de trend dat voorzieningen bevolkingsstromen volgen. Hierdoor trekken handelszaken naar perifere en meer landelijke regio's. Ook de bereikbaarheid speelt daarbij een rol. Naast woonlinten ontstaan er hierdoor kleinhandelslinten. De suburbanisatie heeft daarmee niet enkel effect op het woonweefsel en economisch gebeuren, maar ook invloed op de mobiliteits- en verkeerstromen en de spreiding van bedrijvigheid.⁴ Verspreiding van de functies wonen, werken en recreatie leiden immers tot een grotere vraag naar vervoer, die om redenen van gebruiksvriendelijkheid en comfort, en bij gebrek aan voldoende ontwikkelde competitieve alternatieve vervoersvormen, vaak door de auto wordt ingevuld. Het valt af te wachten of de hernieuwde belangstelling bij jongvolwassenen voor de stad, een trend is die zich doorzet.

Naast druk vanuit urbanisatie en suburbanisatie kent de open ruimte op het platteland in Vlaanderen ook een transformatie naar een multifunctionele ruimte. Belangrijk hierbij zijn de nieuwe vragen vanuit recreatie en toerisme. Ze wordt soms zelfs beschouwd als een publieke ruimte⁵.

De landbouwsector wordt geconfronteerd met het verder ontkoppelen van grondverbonden en niet-grondgebonden productie. De schaalvergroting in de landbouw leidt enerzijds tot de oprichting van grotere agrarische gebouwen met vaak een zeer industriële verschijningsvorm en anderzijds tot een toenemend aantal hoevegebouwen die hun agrarische functie verliezen. De herlokalisatie van historisch gegroeide solitaire bedrijven leidt tot een aanbod aan vrijgekomen gebouwen op het platteland.

Er bestaat een vraag naar goed inrichtbare gespecialiseerde of geïntegreerde maar vooral ook rechtszekere zones waarbij het accent omwille van efficiëntie ligt op een grotere productie per ruimte-eenheid. Anderzijds is er een versterkte interesse voor bedrijfsmodellen, partnerschappen en inrichtingen aangepast aan de sterk verstedelijkte en versnipperde open ruimte.

De huidige opdeling van het gebruik van de ruimte door het toewijzen van 'monofunctionele' gebieden voor landbouw, natuur, bos, wonen en andere biedt geen antwoord meer op een complexere samenleving met meer interactie, verweving en veranderingsdynamiek. De klassieke sectorale gebiedsbenadering is minder geschikt om te voldoen aan de diverse maatschappelijke taakstellingen naar de (open) ruimte.

4 Cabus P. en Vanhaverbeke W., 2004, Strategisch plan ruimtelijke economie, Academia Press; Bogaert, (2002), Ruimtelijke economie van steden: analyse van de lokalisatie van economische activiteiten en gezinnen in een stedelijke regio in België – synthesesdocument studiedag 16/12/2002.

5 Leinfelder H. (2007) Dominantie en alternatieve planningsdiscoursen ten aanzien van landbouw en open ruimte in een (Vlaamse) verstedelijkende context. Doctoraatsproefschrift. Universiteit Gent – Afdeling Mobiliteit en Ruimtelijke Planning. Gent.

Het behoud en het versterken van de landbouw, de landschappelijke waarden en de natuurwaarden in de open ruimte vormen een andere belangrijke uitdaging. Aandachtspunten hierbij zijn het beperken van de verdere verstening en degradatie van open ruimte, het ontwikkelen van een anti-versnipperingsbeleid, het realiseren van grote aaneengesloten landbouwgebieden, de natuurverbindingen op diverse schaalniveaus en het omgaan met verweving.

1.5 De Vlaamse overheid tussen andere overheden

Vooreerst is er de geografische realiteit dat Vlaanderen door zijn ligging de metropolitane invloed ondergaat van de belangrijke steden en polinucleaire metropolen zoals Brussel, Londen, Parijs, de Randstad, het Rijn-Ruhr gebied, enz..

Het Vlaamse ruimtelijke ordeningsbeleid beweegt zich verder tussen verschillende besturen. Naast de invloed van Europese beslissingen zijn er ook intergouvernementele processen of bovengewestelijke initiatieven zoals een directe wisselwerking met stedelijke gebieden, economische polen of landschappen aan de andere kant van de grens of de samenwerking met de andere Belgische deelstaten.

De Europese Strategie Duurzame Ontwikkeling, de Lissabon strategie, het Charter van Leipzig, alsook de opname van de doelstelling 'territoriale cohesie' in het verdrag van Lissabon kunnen een belangrijke invloed op het eigen Vlaamse ruimtelijk beleid hebben. Tevens bestaat het Europees Observatienetwerk voor Ruimtelijke Ordening (ESPON), waarin de ruimtelijke ontwikkelingen in Europa worden bestudeerd en opgevolgd. Voor de ruimtelijke ordening betekent dit voornamelijk dat territoriale verschillen in aanmerking zullen komen in het toekomstig Europees beleid en dat het Europees territorium in zijn samenhang zal worden bekeken.

Binnen Vlaanderen is er tenslotte de vaststelling dat lokale besturen, als partner in de beleidsvoering, een toenemend aantal taken op zich nemen. De toenemende gemeentelijke autonomie leidt tot meer en meer maatwerk op lokaal niveau. De provincies hebben op het gebied van ruimtelijke ordening, naast een planningsbevoegdheid, een belangrijke, controlerende rol gekregen. De consequentie is echter vaak dat een eenheid van beleid complexer is om te bereiken. Een duidelijkere taakverdeling tussen de verschillende bestuursniveaus dringt zich op ten einde de subsidiariteit optimaal te laten functioneren.

In de moeilijke context van de huidige economische crisis heeft Vlaanderen de ambitie om uit te groeien tot een topregio in Europa. Om dit te realiseren moet er duurzaam en strategisch worden omgegaan met de ruimtelijke mogelijkheden die Vlaanderen heeft en met maatschappelijke uitdagingen die zich aandienen.

Dit is niet in het minst een opdracht voor het ruimtelijk beleid. Ruimte is immers het decor waarbinnen de maatschappelijke evoluties en veranderingen plaatsvinden. Voorts geeft het ruimtelijk beleid mee de condities aan waarbinnen de ruimtelijke troeven zich kunnen realiseren en de maatschappelijke uitdagingen kunnen aangepakt worden.

Het ruimtelijk beleid raakt vele andere beleidsvelden. Dit is de grond voor het partnerschapsmodel. Naast een heel aantal initiatieven die ikzelf tijdens deze legislatuur op gang zal trekken, hangt het welslagen van mijn beleid ook af van de initiatieven die in die andere beleidsvelden worden genomen.

De nota bevat een kader voor de aanpak van het lange termijn spoor. De nota reikt tevens de accenten aan voor het beleid op korte en middellange termijn. Ik ben er me van bewust dat voorliggende beleidsnota erg ambitieus is. Ik wil met mijn beleid echter naast de continuïteit in het beleid een veranderingsproces in beweging zetten zodat ook de andere doelstellingen die in het regeerakkoord ten aanzien van het ruimtelijk beleid zijn opgenomen, kunnen gerealiseerd worden.

Ruimtelijk beleid voor en op het ritme van de maatschappij

Een wijzigende omgeving, vraagt een ruimtelijk beleid dat hierop kan inspelen. Een dynamisch project is daarom nodig:

- om Vlaanderen verder duurzaam te kunnen ontwikkelen,
- om een antwoord te kunnen bieden op het hoge ambitieniveau dat Vlaanderen zich stelt,
- om de ruimtelijke troeven maximaal te ontwikkelen ook rekening houdende met de boven-Vlaamse context;
- om een antwoord te kunnen geven op de maatschappelijke uitdagingen, trends en evoluties;
- om maatschappelijke en de individuele belangen beter in balans te kunnen brengen.

In dit ruimtelijk beleid staan het ontwikkelen van een visie over de ruimtelijke uitdrukking van maatschappelijke transformaties en de realisatie van maatschappelijk gedragen visies en projecten centraal. Dit impliceert ook, meer dan vandaag het geval is, een ruimtelijk beleid voor de maatschappij en een ruimtelijke visie op de grote maatschappelijke uitdagingen. Daarnaast is het ook belangrijk dat ook kan ingespeeld worden op het ritme van de maatschappij. Dit betekent niet dat het ruimtelijk beleid louter volgt. Dit betekent wel dat kan ingespeeld worden de verschillende ritmes van en in de maatschappij: een beleid dat zowel kan inspelen op de behoeftes op de korte termijn, een beleid dat strategische keuzes maakt voor de middellange en lange termijn, een beleid dat inspeelt op de verschillende behoeftes van generaties, bevolkingsgroepen, stakeholders, enz. Alleen hierdoor kan een maatschappelijk gedragen ruimtelijk beleid tot stand komen.

Ruimtelijk beleid dat een duurzame ontwikkeling in Vlaanderen mee realiseert en kwaliteit garandeert

De ruimtedruk in Vlaanderen is groot en het is duidelijk dat ruimte een schaars goed is waar strategisch en voorzichtig moet mee omgegaan worden. Daarom wil ik een ruimtelijk beleid dat een duurzame ontwikkeling in zijn samenhangende ecologische, sociologisch, economische en

culturele dimensies, in Vlaanderen mee ondersteunt. Het ruimtelijk beleid is een beleidsveld waarmee maatschappelijke keuzes in de ruimte gematerialiseerd worden. Dit kan alleen maar succesvol worden gerealiseerd vanuit de integrerende benadering die eigen is aan de ruimtelijk ordening, mede ondersteund vanuit de eigen inzichten inzake kwaliteit en inzake de relatie tussen ruimte en maatschappelijke activiteiten. Het streefdoel van eenvoudigere en snellere procedures, welke verderop in deze beleidsnota wordt verdedigd, doet geenszins afbreuk aan de kwaliteitssprong die ik op ruimtelijk vlak wens te realiseren.

Troeven realiseren en uitdagingen beantwoorden

Vlaanderen heeft heel wat ruimtelijke troeven. Het heeft een centrale ligging in Europa en het heeft alles in handen om een slimme economie en logistiek te kunnen ontwikkelen. Het beschikt daarvoor ondermeer over een dicht netwerk van creatieve steden, een vitaal platteland en een complementair netwerk van infrastructuur. Alle ruimtelijke troeven van Vlaanderen moeten worden ingezet, versterkt en vernieuwd zodat het ruimtelijk beleid, ondermeer door de effectieve uitvoering van RSV I, de hoge gestelde ambities mee ondersteunt en mogelijk maakt.

Ook de maatschappelijke uitdagingen met ruimtelijke implicaties zijn niet min. Het betreft ondermeer de aankomende klimaatwijziging, de demografische evoluties, de economische transitie, een wijzigende landbouw, het energievraagstuk, de reeds bestaand druk op het landschap en op de biodiversiteit, enz. Deze maatschappelijke evoluties en transformaties zijn geen ruimtelijk statische verschijnselen en spelen zich niet af binnen duidelijk af te bakenen grenzen. Maatschappelijke veranderingen hebben immers eerder economische, ecologische, sociale, culturele,... dan ruimtelijke logica's. Dit ontslaat het ruimtelijk beleid er echter niet van een visie, doelstellingen, uitgangspunten en concepten te ontwikkelen om de ruimtelijke uitdrukking van deze transformaties te evalueren met betrekking tot hun impact op hun ruimtelijke kwaliteit, op de ruimtelijke draagkracht, op de robuustheid in de tijd, enz. .

Ruimtelijke ontwikkeling van Vlaanderen plaatsen in een bovenregionale en Europese context

Vlaanderen is geen eiland. Er zijn grensoverschrijdende structuren zowel stedelijke, infrastructuurle als natuurlijke. Dit is niet in het minst het geval met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daarnaast zijn er ook beleidsprocessen van naburige landen en regio's die een impact hebben op wat er in Vlaanderen gebeurt. Ook de Europese Unie oefent op het vlak van de regelgeving en de eigen strategische beleidslijnen een belangrijke invloed uit. Het EU-voorzitterschap van België in de tweede helft van 2010 biedt alvast belangrijke opportuniteiten op vlak van beleid inzake ruimtelijke ordening. Ik overweeg de organisatie van één of meerdere themazittingen met als doel informatie of "best practices" te verzamelen uit de diverse Lidstaten met betrekking tot actuele topics in Vlaanderen.

Ruimtelijk beleid dat interne Vlaamse staatshervorming ondersteunt

Binnen Vlaanderen is het belangrijk dat de beslissingen op het juiste niveau genomen worden. Het ruimtelijk beleid geeft vandaag al grote verantwoordelijkheden aan de lokale besturen, zowel gemeente- als de provinciebesturen. Lokale besturen, zijn een partner in de beleidsvoering en ze nemen een toenemend aantal taken op zich. Ik zal hier nog verder op doorgaan en bevoegdheden nog meer doen samenspannen met verantwoordelijkheden. Vanzelfsprekend is de aanwezigheid van een voldoende grote lokale bestuurskracht een voorwaarde. Zeker in geval sterke lokale besturen bestaan of ontstaan bv. in een stadsregionale context of een streekcontext, is een versterking van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en middelen na te streven. Het ruimtelijk beleid is daarom ook een belangrijk beleidsveld in het verder concretiseren van de interne Vlaamse staatshervorming.

Betrokkenheid en verantwoordelijkheid van burger en maatschappij

De continue wijzigingen in de omgeving gaan gepaard met een toenemende mondigheid van de burger. Een burger die meer opkomt voor zijn lokale en persoonlijke belangen en vraagt om betrokkenheid bij het tot stand komen van beleid en het bouwen aan de maatschappij. De taak van de overheid bestaat er dan in om wensen en verzuchtingen van burgers te waarborgen in afweging tegenover het algemene belang.

Vandaag is er de vaststelling dat maatschappelijk gedragen keuzes dikwijls - al dan niet tijdelijk - op de helling gezet worden door individuele belangen, veelal geïnspireerd door het NIMBY-syndroom. Vervolgens is er de vaststelling dat uitspraken jaren op zich laten wachten. Uiteraard gebruikt de burger de middelen die hem in onze rechtsstaat ter beschikking staan. Toch wil ik hierbij de vraag stellen naar de maatschappelijke kost van deze situatie en wil ik nagaan op welke wijze de maatschappelijke en de individuele belangen beter in balans kunnen gebracht worden zonder uiteraard het rechtsbeschermingsniveau te verminderen. Daarnaast wil ik de participatie van de burger verder ondersteunen om een grotere betrokkenheid te verzekeren.

Een partnerschapsmodel met het oog op maatschappelijk draagvlak en co-productie

Ruimtelijke ordening is in wezen de ruimtelijke afweging van maatschappelijke keuzes en belangen vanuit de eigen ruimtelijke beleidskaders en doelstellingen. Binnen deze context betekent de ontwikkeling van een partnerschapsmodel vooreerst een werkelijke subsidiariteit met bevoegdheden en verantwoordelijkheden op het juiste bestuurlijke niveau.

Dit betekent ten tweede⁶ dat de ruimtevragende sectoren zoals natuur, landbouw, wonen, industrie... op een gelijkwaardige wijze in de ruimtelijke afweging aan bod kunnen komen. Bij de ruimtelijke afweging is het belangrijk dat de maatschappelijke keuzes en belangen op een volwaardige wijze kunnen verwoord worden zodat de doelstellingen met ruimtelijke implicaties van andere sectoren kunnen gerealiseerd worden in een heldere relatie met de wetgeving ruimtelijke ordening, binnen de ruimtelijke beleidskaders en doelstellingen. In deze context kan de ruimtelijke ordening zich toeleggen op zijn kerntaak, namelijk de integrerende en coördinerende rol, vanuit de eigen beleidskaders en doelstellingen zodat ook de eigen ruimtelijke inzichten doorwerken. Zowel in de fase van visievorming, de planning als de uitvoering moet het partnerschap doorwerken zodat samen met het creëren van een maatschappelijk draagvlak ook samenwerken realiteit wordt. Uiteraard impliceert het partnerschapsmodel ook dat finaal het ruimtelijk beleid de keuzes maakt ten gunste van het algemeen belang, waarbij ze de krijtlijnen, de marges en de metadoelstellingen neerzet en de realisatie ervan garandeert.

Het ruimtelijke beleid als afwegingsproces van verschillende maatschappelijke belangen en als visieproces op de maatschappelijke uitdagingen impliceert ook dat het onderwijs hierop inspeelt, waarbij professionals worden opgeleid met inzicht in het doorwerken van socio-economische en ecologische processen in de ruimte. Ruimtelijke ordening is immers meer dan het ontwerpen van een aan de oppervlakte maakbare ruimte.

6 SERV, 2003, Agenda 2007, Aanbeveling over de betrokkenheid van de ruimtevragende beleidssectoren bij het tot stand komen van ruimtelijke visies, doelstellingen en de realisatie ervan. Brussel 10 december 2003.

SERV en MiNa-Raad, 2004, Aanbeveling, Krachtlijnen voor de verdere ontwikkeling van de ruimtelijke structuurplanning in Vlaanderen. Naar een nieuw RSV in 2007, 14 juli 2004.

Gefaseerde uitvoering van de Codex en grotere beleidseffectiviteit door vereenvoudiging, afstemming en inkorting van de procedures

De wetgeving op de ruimtelijke ordening is met de Codex fundamenteel herschreven en vraagt een serieuze inwerking van alle betrokken actoren en besturen. Het is evident dat ik een periode van decretale rust nastreef zodat ik de Codex in een serene context gefaseerd in werking kan stellen. Dit neemt niet weg dat een aantal evidente, efficiëntie en effectiviteitsverhogende, vereenvoudigingen reeds op korte termijn zullen worden doorgevoerd.

Tevens zijn er in functie van mijn beleidskeuzes een aantal fundamentele facetten die ik wens bij te sturen. Zo spelen de procedures vandaag niet of onvoldoende in op de creatie van het maatschappelijk draagvlak en het doorwerken ervan in de ruimtelijke ordening. Maatschappelijk gedragen ruimtelijke keuzes moeten sneller kunnen gerealiseerd worden. Het komt erop neer dat zowel op het vlak van de planning als de vergunningen wordt gezocht naar een gezond evenwicht tussen het algemeen belang en het particulier belang. Ook dienen de procedures, zeker deze waar ook vanuit andere sectoren een invulling bestaat beter te worden gestroomlijnd en onderling afgestemd.

Daarnaast is het ook belangrijk dat er in concrete dossiers veel meer dan vandaag het geval is, pro-actief en probleemoplossend wordt gewerkt. Dit betekent dat tijdens het vergunningsproces alternatieven worden aangereikt om te vermijden dat op het einde van het proces het antwoord negatief is en de burger of bedrijf geen antwoord heeft op zijn concrete vraag.

Ik ga dus voor een ruimtelijk beleid dat meer dynamisch kan inspelen op de maatschappelijke keuzes. De weg van visievorming naar feitelijke uitvoering en realisatie op het terrein moet versneld worden. De fundamentele keuzes voor het ruimtelijk beleid in Vlaanderen moeten uiteraard weloverwogen worden gemaakt. Echter ze moeten vervolgens kunnen worden uitgevoerd met zo eenvoudig mogelijk procedures.

In deze context moet er ook worden ingezet op een efficiëntieverhoging. Het mobiliseren en responsabiliseren van de betrokken besturen en actoren zal daar toe bijdragen.

In wat volgt worden eerst de inhoudelijke krachtlijnen van mijn beleid verder verduidelijkt. Vervolgens worden de beleidslijnen, met de erbij horende strategische en operationele doelstellingen verder geconcretiseerd.

3 Inhoudelijke krachtlijnen

De inhoudelijke krachtlijnen organiseer ik rond vijf belangrijke thema's.

Het spreekt voor zich dat via het ruimtelijk beleid de ruimtelijke troeven kunnen worden uitgespeeld. Ten tweede moeten evenzeer de maatschappelijke uitdagingen kunnen beantwoord worden.

Ten derde wil ik werk maken van meer efficiënte procedures. Ten vierde wil ik een goede plaatsbepaling van het ruimtelijk beleid, zowel binnen Vlaanderen als in een Europese context.

Ten vijfde maak ik werk van de lange termijn herziening zodat dit voor het einde van deze legislatuur zal leiden tot de voorlopige vaststelling van een nieuw strategisch ruimtelijk beleidsplan dat een kader zal bieden voor de periode tot 2020 met een doorkijk tot 2050.

3.1 Ruimtelijke troeven uitspelen

3.1.1 Investeren in creatieve steden voor wonen, werken en cultuur

De mondialisering van de economie zorgt er paradoxaal voor dat ook het 'lokale' een toenemend belang kent. Inspelen op traditionele vestigingsfactoren (bv bedrijventerreinen) blijft een noodzakelijke voorwaarde. In een West-Europese context zijn het andere, specifiek lokale factoren die meer en meer het verschil maken voor succesvolle regio's. Met name creatieve steden, zowel bekeken vanuit wonen, werken als cultuur maken het verschil. Ook de leefbaarheid van de stad is een belangrijke lokale troef.

Er worden een aantal factoren⁷ naar voor geschoven waarom grote steden en metropolitane regio's het vandaag zo goed doen. Het gaat om agglomeratievoordelen, voordelen inzake specialisatie en diversiteit, concentratie van R&D activiteiten en innovatie, groter menselijk kapitaal, meer fysisch kapitaal (gebouwen, enz.).

Uiteraard zijn er ook negatieve facetten, agglomeratienadelen vanaf een zeker omvang: het bestaan van de 'stedelijke paradox' met een mismatch tussen het grote aanbod aan arbeid en een grote werkloosheid, exclusie en armoede, sociaal-economische ongelijkheid, criminaliteit, problemen inzake leefkwaliteit, enz.

Vlaanderen heeft geen echt grote steden, zoals Parijs en Londen. We beschikken wel over een netwerk van kleinere steden die samen wel de concurrentie in een steeds verder mondialiserende economie aankunnen. Het concept van de Vlaamse Ruit in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is overigens vanuit deze invalshoek gelanceerd.

(Groot)stedelijke milieus bieden onder meer door de agglomeratievoordelen een interessante omgeving. De omvang van de stedelijke economie maakt het ook mogelijk dat er een ruim keuzepallet van zakelijke diensten kan worden aangeboden. De grote omvang zorgt ook voor een voedingsbodem voor de ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten. Creativiteit is in grote mate gebonden aan grotere steden. De steden zijn laboratoria waar met behulp van verzameld jong talent, in kleine bedrijfjes nieuwe goederen en diensten worden bedacht en ontwikkeld. Grotere bedrijven kunnen er terecht voor nieuwe ideeën, wat cruciaal is in een mondiale economie⁸. Het is met andere woorden niet het globale tegenover, maar samen met het lokale: de 'glocalisering'.

7 OECD, (2006), *Competitive Cities in the Global Economy*. OECD Territorial reviews. Paris, 445 p.

8 HEMEL, Z., (2002), "Creatieve steden" in *Stedenbouw en Ruimtelijke ordening*, 02, pp 6-13

Tegelijkertijd stellen zich op het vlak van wonen en welzijn in de steden, net zoals op het platteland, belangrijke uitdagingen met belangrijke gevolgen. Er is een duidelijke behoefte aan sociaal woonaanbod, de vergrijzing van de bevolking zorgt voor meer ruimte voor aangepaste woningen, rusthuizen, zorgvoorzieningen, voor een combinatie van ruimte voor wonen en zorg.

3.1.2 Een vitaal platteland

Het platteland is van oudsher de productieruimte van de landbouw. Naast de economische transitie heeft de plattelandsgemeenschap doorheen de tijd heel wat wijzigingen ondergaan en de wisselwerking met de stad is in Vlaanderen sterk aanwezig. De landbouw is in zijn economische functie niet meer wat het historisch was. Daarnaast is er veelal geconcentreerd in de kernen van het platteland een heel wat ruimere economische portefeuille ontwikkeld. Ook visueel-landschappelijk heeft de landbouw een grote impact op het beeld van het Vlaamse platteland.

3.1.2.1 Sterke landbouw

De economische betekenis van de landbouw *senso strictu* is in vergelijking met de twee andere economische sectoren relatief beperkt. De landelijke gebieden in Vlaanderen hebben echter een belangrijke landbouwfunctie in vergelijking met andere ruimtelijke zones. Daarom is de landbouw nog altijd belangrijk voor de economie van het platteland.

Een sterke landbouw impliceert ook dat er zekerheid bestaat over de productieruimte. Midden 2009 zijn de visievormingsprocessen in alle buitengebiedregio' afgerond met een beslissing van de Vlaamse Regering over de te herbevestigen agrarische gebieden en een operationeel uitvoeringsprogramma voor de op te maken ruimtelijke uitvoeringsplannen voor de afbakening van de resterende natuur-, bos- en landbouwgebieden. Van de 750 000 ha (waarvan 70.000 ha met overdruk natuurverweving) te herbevestigen agrarische gebieden is er resterende taakstelling van nog ca. 208.000 ha agrarische gebieden en ca. 33.000 ha bijkomende natuur- en bosgebieden via de acties omschreven in de operationele uitvoeringsprogramma's. Bij die afbakening moet men rekening houden met het gegeven dat er geen één op één relatie bestaat tussen gewestplanbestemming en het effectief gebruik als landbouwgrond, natuurgebied of bos. Mogelijk kan ook planologische ruil een rol spelen in de regularisatie van het huidige zonevreed landbouwgebruik, natuurgebied en bebossing.

We optimaliseren de rechtszekerheid van landbouwbedrijven in herbevestigd agrarisch gebied. Daartoe zal de omzendbrief RO/2005/01 ten gronde geëvalueerd en indien nodig bijgesteld worden. We onderzoeken hoe extra rechtszekerheid kan worden gegeven aan de landbouw in niet-herbevestigd agrarisch gebied zonder daarbij afbreuk te doen aan de eerder gemaakte planologische keuzes in het gewestplan of ruimtelijk uitvoeringsplan voor dat gebied. De zoneeigen hoofdfunctie mag niet benadeeld worden door het verlenen van extra rechtszekerheid aan de agrarische bedrijfsvoering. Als dat toch het geval zou zijn, onderzoeken we hoe en in welke mate die initiatieven voor de rechtszekerheid gecompenseerd zullen worden. Dat geldt ook voor zonevreedde ondernemingen, zonevreedde toeristisch-recreatieve constructies en andere vormen van zonevreedde. We garanderen een verdere rechtszekerheid voor de landbouw via de effectieve uitvoering, via gewestelijke rup's, van de operationele uitvoeringsprogramma's en de acties in het kader van de afbakening van de agrarische en natuurlijke structuur ter uitvoering van het RSV.

Naast het kwantitatieve vraagstuk is ook kwaliteit van de landbouwruimte belangrijk. Het blijkt dat een landbouw die zich inbedt in zijn omgeving winst genereert uit die afstemming. Inspelen

op de streekidentiteit bevordert de concurrentiekracht van landbouwbedrijven en het platteland⁹.

Tenslotte moeten er bij grootschalige industriële ontwikkeling (megabedrijven, mestverwerking, biomassa enz. ...) voldoende aandacht zijn voor locatiekeuze (gevolgen voor mobiliteit, hinder, capaciteit van het elektriciteitsnet ;..) en landschappelijke integratie. We zetten hiervoor het meest geschikte ruimtelijke ordeningsinstrumentarium in.

3.1.2.2 Aandacht voor het ruraal ondernemerschap

De economie van het landelijk gebied in Vlaanderen is substantieel (+/- 15% van de economie in Vlaanderen¹⁰) en de economische portefeuille van het landelijk gebied is ruim met heel wat industrie en diensten, vooral gelokaliseerd in de kernen van het platteland, maar ook zonevreemd.

Het platteland is sterk in een aantal niches. Het eerste nichetype hangt samen met de voordelen die het platteland biedt op vlak van goedkopere ruimte en het gebrek aan congestie. Daar varen een aantal industriële sectoren wel bij (dikwijls verwant met de agrarische sector), samen met de bouwsector en de logistiek.

Het tweede nichetype gaat samen met de kenmerken van het platteland op het vlak van kwalitatieve en gezonde open ruimte. Het toerisme, de Horeca en de gezondheidssector zijn daarvoor sterker vertegenwoordigd op het platteland.

Naast de aanwezigheid van een ruime economische portefeuille in de kernen van het platteland wordt ook vastgesteld dat het bestaande gebouwenpatrimonium in belangrijke mate wordt aangewend voor nieuwe economische dragers, al dan niet gerelateerd aan de oorspronkelijke landbouwfunctie¹¹.

3.1.3 Een sterke en kwalitatieve open ruimte met landbouw, natuur en bos

In het regeerakkoord wordt gepleit voor een groen en dynamisch stedengewest. De context is dat Vlaanderen één van de meest dichtbebouwde regio's is in Noord-West Europa. De Vlaamse Ruit tussen Brussel, Antwerpen, Leuven en Gent is samen met Londen, Parijs, Randstad Holland en het Duitse Ruhr-gebied één van de meest dichtbevolkte streken ter wereld.

Daarom kunnen we beter uiterst zorgvuldig omspringen met die ruimte en het is van het grootste belang om ook in te zetten op het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de openruimtegebieden zodat de biodiversiteitsdoelstellingen gegarandeerd kan worden. Gelet op de klimaatverandering en het stijgend risico op overstromingen zal binnen de open ruimte bovendien méér ruimte voor de realisatie van waterbergingsprojecten voorzien moeten worden.

9 Zie bv Van Huylenbroeck, Allaert, Vanhecke, Lauwers, Leroi, Multifunctionality and local identity as paradigms for a sustainable and competitive agriculture (MUSICAL), Science for sustainable development. BELSPO

10 Cabus & Vanhaverbeke, 2004

11 Verhoeve, A. en De Roo N., (2008), Economische dynamiek en ruimtelijke kwaliteit op het platteland. Onderzoek in de regio Roeselare-Tielt, Academia Press, Gent..

We stellen verder een aantal transformaties vast op het platteland als gevolg van nieuwe maatschappelijke vragen inzake recreatieve voorzieningen (hobbylandbouw, paardensport, plattelandstoerisme...), energieproductie (wind- en zonnevanggebieden, biomassa) of specifieke economische activiteiten die de open ruimte opzoeken of er inherent mee verbonden zijn (delfstoffenwinning...). Het is evident dat de basisfunctie van de ruimte bestemd voor landbouw, de biodiversiteitsdoelstellingen en de erfgoedwaarde van de open ruimte hierdoor niet in het gedrang mogen gebracht worden. We zullen op deze uitdagingen een antwoord geven door een afwegingskader te ontwikkelen waarin de instrumenten voor een oplossing worden aangereikt. Wellicht biedt een combinatie van verweving en planologische scheiding een uitkomst.

3.1.4 Kwalitatieve ruimte voor ondernemerschap

3.1.4.1 *Belang van een kwalitatief vestigingsmilieu*

Het spreekt vanzelf dat het voorzien van ruimte voor ondernemerschap een belangrijk onderdeel is en moet zijn van zowel het economisch als het ruimtelijk beleid. Kwalitatieve ruimte heeft verschillende dimensies. Het is vooral op het meso- en het microniveau dat het ruimtelijk- (economisch) beleid zijn onmiddellijke impact kan hebben. Toch mag men de invloed van het beleid op macroschaal niet onderschatten, zij het dat die vooral onrechtstreeks speelt. Het is immers een belangrijke beleidsopdracht om de omgevingsfactoren van een land of regio op peil te houden. Het is onder meer op basis van de afweging van die omgevingsfactoren dat bedrijven investeringskeuzen tussen landen en regio's maken.

Een ruimtelijk-economisch beleid biedt de mogelijkheid om de economische attractiviteit van een regio te versterken of te behouden. Bovendien wordt het ruimtelijk-economisch beleid alsmaar belangrijker. Als gevolg van de mondialisering en de realisatie van de interne markt zijn de instrumenten om te kunnen concurreren met het buitenland gereduceerd. Inspelen op de zogenaamde 'global-local' paradox impliceert de ontwikkeling van specifieke kennis, know how en inventiviteit, zeg maar de grijze cellen. Daarnaast betekent dit de ontwikkeling van attractieve vestigingsmilieus wat betrekking heeft op de ruimtelijke kwaliteit van Vlaanderen zowel van de steden als van het platteland. Tenslotte is een voldoende en kwalitatief aanbod aan ruimte een belangrijke element vanuit het oogpunt regionale concurrentie. Het is dus belangrijk ook op dit vlak het RSV verder effectief uit te voeren.

3.1.4.2 *Ijzeren Voorraad: Ruimte als randvoorwaarde voor verdere economische ontwikkeling*

Hoewel het zeker geen voldoende voorwaarde is, is er zonder ruimte geen ondernemerschap. Het gaat dan specifiek over de realisatie van de 7000 ha bijkomende bedrijventerreinen zoals voorzien in de korte termijn herziening van het RSVI en in het regeerakkoord.

Een goed functionerend Ijzeren voorraadsysteem op subregionaal niveau, van zowel de uit te rusten als bouwrijpe terreinen is cruciaal. Het Ijzeren Voorraad-systeem is in essentie een buffersysteem van 3 tot 5 jaar vraag, dat er voor zorgt dat er op ieder tijdstip voldoende bedrijventerreinen, zowel bestemd als bouwrijp, voorradig zijn. Dit laat toe dat de economie zonder al te grote fricties kan functioneren.

Het huidige planningssysteem gaat uit van een behoefteraming op lange termijn, waaraan planinspanningen op de drie planniveaus, ondermeer in het kader van de afbakeningsprocessen, worden gekoppeld. Er wordt weliswaar een planhorizon gehanteerd, maar dit systeem is geen waarborg voor de tijdige en continue ontwikkeling van een buffer.

Zowel vanuit economisch als vanuit maatschappelijk perspectief is het wenselijk dat het aansnijden van de ruimte zo dicht als mogelijk aansluit bij de reële noden. Het is vanuit dit perspectief dat het IJzeren Voorraad systeem enerzijds en de lange termijn behoefte anderzijds elkaar complementeren.

Inzake de realisatie van het IJzeren Voorraad systeem stelt het regeerakkoord dat de bestemming van de bedrijventerreinen, inclusief de aanleg van de ijzeren voorraad, een taak blijft voor de ruimtelijke planning. Ook het grond- en pandenbeleid zal daarbij gerespecteerd blijven, en zal, waar nuttig, mee ingezet worden om de doelstellingen van de ruimtelijke economie te realiseren. Zo zal alleszins het grond- en pandendecreet worden vervolledigd met een sterk instrumentarium tot activering van onbenutte bedrijfsgronden en bedrijfspanden. Er moet hierbij vandaag wel vastgesteld worden dat vandaag alleen voor het (sociaal) wonen een kader is uitgewerkt in dit decreet. Het decreet grond- en pandenbeleid zal dus onder meer worden aangevuld met een hoofdstuk over economie.

3.1.4.3 Kaderdecreet Ruimtelijke Economie

Het kaderdecreet zal een coherent en samenhangend ruimtelijk economisch beleid moeten waar maken. Dit sectorale decreet zal onder meer de basis vormen voor de sectorale inbreng vanuit het beleidsdomein economie in de ruimtelijke planningsprocessen enerzijds, en voor de invulling van de bestemde bedrijventerreinen anderzijds. De ruimtebalans noch de taakstelling van het RSV zal door dit decreet wijzigen.

Het spreekt voor zich dat conform het partnerschapsmodel de minister van economie hiervoor bevoegd is, maar dat dit decreet in overleg met de minister van ruimtelijke ordening zal worden opgemaakt.

3.1.4.4 Ruimte voor lokaal ondernemerschap

Het regeerakkoord voorziet dat de gemeenten voldoende autonomie krijgen om kmo-zones te realiseren. Om voor voldoende aanbod aan kmo-grond te zorgen, kunnen de gemeenten in het buitengebied meer dan vijf hectare ontwikkelen. Kleine lokale terreinen kunnen nooit de hedendaagse inrichtings- en beheersprincipes hanteren, waarbij ze ook een versnippering van de economische ruimte veroorzaken. Het loslaten van de grens van 5 ha impliceert dat terreinen voor lokale economie voor meerdere gemeenten tegelijkertijd kunnen functioneren en dat een degelijke inrichting en beheer mogelijk wordt. Ook een combinatie met de regionale terreinen is hierbij een optie.

Dit alles gebeurt met respect voor de taakstellingen en de ruimtebalans van het RSV en binnen volgende voorwaarden :

- Toekomstgerichte locale behoeften zijn duidelijk aantoonbaar
- Voorrang voor lokale bedrijven en aanpassing van de perceelsgrootte daaraan
- Goede ontsluiting, ook ten aanzien van openbaar vervoer
- Aansluitend bij een hoofddorp, bij een woonkern, een bestaande KMO-zone of een harde ontsluitinginfrastructuur
- Verzoenbaar met de zorg voor het behoud van de open ruimte.

Hierbij zal ook een ondersteuning moeten komen van een gewijzigde gemeentelijke fiscaliteit om gemeenten ertoe aan te zetten samen te werken.

3.2 De maatschappelijk uitdagingen beantwoorden

Uit de omgevingsanalyse komen belangrijke uitdagingen voor het ruimtelijk beleid, die zich vandaag reeds manifesteren, maar ze zullen vooral effecten hebben op de middellange en lange termijn. Het betreft samengevat transities inzake demografie en economie en de uitdagingen inzake duurzame ontwikkeling.

3.2.1 Demografische transitie

De demografische transitie, met de verder zettende vergrijzing en gezinsverduunning en de selectieve migratie, zal ongetwijfeld een impact hebben op de ruimtelijke ontwikkeling. Niet onbelangrijk is het grote verschil tussen de interne en externe migratie. In deze laatste staan ondermeer de steden (naast de grensgebieden) centraal als ontvangende territoria. Wat de interne migratie betreft ziet men dat de steden nog steeds bevolking verliezen aan de rand. Samen met de vergrijzing rijst ook de problematiek van de suburbane gordels waarin heel wat babyboomers hebben gebouwd, die nu (willen) terugkeren naar de stad. Naast de gevolgen van de differentiële migratie is de aanpak van deze suburbane zones een grote ruimtelijke uitdaging.

3.2.2 Economische en arbeidsmarkttransitie

In de economische transitie speelt naast de verderzettende tertiaïrisering de ontwikkeling van de mondiale netwerkeconomie waarbij creatieve steden een steeds belangrijker rol spelen. Het is dan ook belangrijk de steden een meer prominente plaats te geven in het (ruimtelijk) beleid van de toekomst. De evoluties binnen Vlaanderen zijn duidelijk verbonden met ruimtelijke kenmerken (stedelijk-randstedelijk-landelijk), maar van een uitholling van de kernen van de (groot) steden is er uiteindelijk geen sprake. Voor de ruimtebehoevende industrie en diensten zit de stad aan de bovengrens van de economische groei waardoor dit type van activiteiten de stad ontvlucht. Dit is niet het geval voor de zakelijke diensten. Een aangepast stedelijk-economisch beleid is dus belangrijk. Verder is het platteland van oudsher de productieruimte van de landbouw waarvan we eerder al hebben vastgesteld dat die nog altijd belangrijk is voor de economie van het platteland. Daarnaast is er, veelal geconcentreerd in de kernen van het platteland, een ruime economische portefeuille en zijn er een aantal sterke niches.

Samen met de demografische transitie komt ook de problematiek van de frictiewerkloosheid op de voorgrond. Ruimtelijk-economische scenario's zullen ongetwijfeld een oplossing moeten bieden voor te verwachten toenemende regionale tekorten op de arbeidsmarkt.

3.2.3 Een duurzaam beleid in het bijzonder met betrekking tot het klimaat, de CO₂- en de energieproblematiek:

Naast de realisatie van de biodiversiteitsdoelstellingen, dient het ruimtelijk beleid ook een bijdrage te leveren aan de oplossing van het klimaat-, de CO₂- en de energieproblematiek. Wel is de inertie van de ruimtelijke structuren groot en externe invloeden zullen slechts langzaam impact hebben. Daardoor bepaalt het beeld van de bestaande bebouwde ruimte vermoedelijk ook in grote mate dat van de toekomst. Toch wordt er vanuit gegaan dat win-win scenario's mogelijk zijn als het gaat over het bereiken van milieudoelstellingen en de ruimtelijke inrichting van Vlaanderen. Naar verwachting zullen de energieprijzen verder stijgen, wat ook een ondersteuning kan zijn van een kernversterkend beleid en van een reductie van de automobiliteit. De verder stijgende energieprijs zal aanvullend op het flankerend beleid vermoedelijk leiden tot meer investeringen in energiezuinige woningen. Door het relatieve oude woningbestand in stedelijke gebieden, maar ook in sommige plattelandsregio's, zal nog sterker moeten ingezet worden op energiezuinige vernieuwbouw. Verder hebben installaties voor decentrale energie-

productie een niet onbelangrijke impact op de (kwaliteit van de) omgeving, waardoor een ruimtelijke visie meer dan noodzakelijk is. Door de verwachte verdere opwarming van het klimaat zal het ruimtelijk beleid tenslotte ook meer aandacht moeten schenken aan ruimte voor water, gezien de eraan verbonden stijging van de zeespiegel en de verstoring van de waterhuishouding met risico's van droogte en wateroverlast.

3.2.4 Veranderde maatschappelijke noden

Ook de veranderende vrijetijdsbeleving, met een vraag naar grootschalige voorzieningen maar ook verhoogde aandacht voor de belevingswaarde van landschappen, toegankelijkheid van open ruimte en natuur, uitbreiding van landbouw- en plattelandstoerisme zijn belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen die een ruimtelijk vertaling moeten krijgen.

Een duidelijke ruimtelijke visie is ook vereist op de sociaal-culturele betekenis van de ruimte in een verstedelijkt Vlaanderen. De identiteit, landschappelijke rol, sociaal-culturele betekenis vanuit de maatschappij aan de ruimte is van bijzonder belang. Internationaal wordt de global-local paradox erkend die uitdrukt dat mensen in een toenemend geglobaliseerde samenleving steeds meer nood hebben aan lokale plekken met identiteit waarmee ze zich kunnen vereenzelvigen. Dit impliceert investeringen in identificerende plekken, waarbij combinaties van historisch erfgoed en nieuwe ontwikkelingen in evenwicht zijn.

Ruimtelijke ordening kan ook niet voorbij gaan aan de vraag naar een gezond leefmilieu. Fijn stof en electromagnetische straling waren tien jaar geleden nauwelijks een thema. Samen met andere vormen van milieuhinder krijgen ze nu steeds meer aandacht van de bevolking. Via het ruimtelijk beleid dragen we beide tot de doelstelling Milieu uit het pact 2020.

3.3 Nood aan efficiëntere instrumenten

3.3.1 Anticiperende planning

Vandaag is het niet ongewoon in Vlaanderen dat planprocedures concrete projecten lange tijd in de weg kunnen staan, ook als daarvoor een maatschappelijke draagvlak bestaat. Niet zelden komt men hierbij tot een situatie waar uiteindelijk de voorgenomen investering niet kan doorgaan. Het regeerakkoord erkent dit pijnpunt. We gaan daarom het planningsproces evalueren met als objectief te komen tot wijzigingen die er voor zorgen dat projecten sneller worden gerealiseerd, uitgaande van anticiperende planning en met respect voor de rechtszekerheid van burger en overheid. Een gegeven hierbij is dat in het grootste deel van Vlaanderen nog steeds de gewestplannen van kracht zijn die zijn opgemaakt in de jaren 1970 en begin 1980, op basis van vooruitzichten uitgetekend in de jaren 1960.

Ik zal samenwerken met de minister bevoegd voor Leefmilieu om de MER-regelgeving en de uitvoering ervan bij ruimtelijke planning te optimaliseren, uiteraard binnen het kader van de Europese richtlijnen hieromtrent. Ondermeer zal hierbij geleerd worden uit de praktijk in het buitenland.

3.3.2 Proactieve en probleemoplossende administratie

Anticiperen betekent ook dat er in concrete dossiers veel meer dan vandaag het geval is, probleemoplossend wordt gewerkt door de administratie. Dit betekent dat bij het vergunningsproces alternatieven worden aangereikt om te vermijden dat op het einde van het proces het antwoord negatief is en de burger of bedrijf geen antwoord heeft op zijn concrete vraag.

3.3.3 Instrumentarium voor versnelde realisatie van projecten

Voortgaand op de ervaringen in het buitenland, ga ik na of een onderscheid kan gemaakt worden tussen eenvoudigere projectgerichte planning en meer integrale of gebiedsgerichte ruimtelijke planning. Voor deze eerste categorie is het onderscheid tussen planniveau en projectniveau immers beperkt, wat zich uit in RUP's die het niveau van een vergunning behalen. Hierin ligt zeker een uitdaging tot vereenvoudiging en versnelling met als oogmerk projecten waarvoor maatschappelijk draagvlak bestaat sneller te kunnen uitvoeren. De aspecten planmatige aanpak, alternatieven- en milieubeoordeling en volwaardige participatie blijven daarbij voorop staan.

3.3.4 Permanente evaluatie vrijstellingen van RUP

Verder zal ik permanent de planlast evalueren ondermeer zal ik hierbij nagaan of een uitbreiding van de mogelijkheden om de kleine werken van algemeen belang mogelijk is. Nu kan voor bepaalde infrastructuurwerken van algemeen belang, afgeweken worden van de plannen van aanleg, waardoor geen RUP nodig en enkel nog een stedenbouwkundige vergunning. Ik ga na of deze mogelijkheden zouden kunnen worden uitgebreid met een extra lijst.

3.3.5 Evaluatie van de bevoogding

Naast de initiatieven op planniveau moet het in een subsidiair systeem ook mogelijk zijn om minder bevoogdend op te treden ten aanzien van de lokale besturen. Ik zal onderzoeken in hoeverre de toezichttermijnen van de Vlaamse overheid kunnen ingekort of mogelijk ook kunnen afgeschaft worden, waardoor naast de installatie van een reële verantwoordelijkheid eveneens heel wat tijdswinst kan geboekt worden. Vanzelfsprekend kan hierbij niet ingeboet worden op kwaliteit.

Verder zijn steeds meer gemeenten 'ontvoogd'. In deze context is het belangrijk om dubbelwerk te vermijden. Ik onderzoek voor welke dossiers de toezichthoudende functie van de gewestelijk stedenbouwkundig ambtenaar nog noodzakelijk is en voor welke werken de lokale besturen de eindverantwoordelijkheid volledig zullen dragen.

3.4 Het Vlaams beleid in een supra- en intragewestelijke context

3.4.1 Ruimtelijk beleid in een bovengewestelijke en Europese context

Vlaanderen heeft intensieve relaties met de naburige regio's, niet in het minst met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waarmee we een formele samenwerking starten via een principieel akkoord voor ruimtelijke ordening. Ook het ruimtelijk beleid van die regio's kan een belangrijke impact hebben op wat in Vlaanderen gebeurt. In het uittekenen van het eigen ruimtelijk beleid is het dus belangrijk rekening te houden met wat in de buurregio's gebeurt zowel op het terrein als op planningsniveau.

Daarnaast is er het Europese kader. De Europese Unie oefent op het vlak van de regelgeving en de eigen strategische beleidslijnen een belangrijke invloed uit. De Europese Strategie Duurzame Ontwikkeling, de Lissabon strategie, het Charter van Leipzig, alsook de opname van de doelstelling 'territoriale cohesie' in het verdrag van Lissabon kunnen een belangrijke invloed op het eigen Vlaamse ruimtelijk beleid. Tevens bestaat het Europees Observatienetwerk voor Ruimtelijke Ordening (ESPON), waarin de ruimtelijke ontwikkelingen in Europa worden bestudeerd en opgevolgd.

Het EU-voorzitterschap van België in de tweede helft van 2010 biedt alvast belangrijke opportuniteiten op vlak van beleid inzake ruimtelijke ordening. Ik overweeg de organisatie van één of meerdere themazittingen met als doel informatie of "best practices" te verzamelen uit de diverse Lidstaten met betrekking tot actuele topics in Vlaanderen.

3.4.2 Ruimtelijk beleid dat inspeelt op de interne staatshervorming

Door het ruimtelijk beleid wordt mee geïnvesteerd in een interne staatshervorming. Dit betekent een reële subsidiariteit, met de bevoegdheden, verantwoordelijkheden en responsabilisering op het juiste niveau.

Naast de vergunningsdimensie is er in deze context ook de planningsdimensie, met drie bestuursniveaus die elk een dubbele planstructuur hebben. Dit is een complex systeem wat vragen doet rijzen bij de transparantie en de beleidseffectiviteit ervan. Ik wil onderzoeken of en binnen welke voorwaarden lokale overheden - individueel of in een (vrijwillig) samenwerkingsverband - die over voldoende bestuurskracht beschikken meer verantwoordelijkheid inzake het ruimtelijk beleid kunnen opnemen, ondermeer vanuit de doelstelling om exclusieve Vlaamse beleidsmateries vanuit slechts 2 beleidsniveaus aan te sturen. Zeker in geval sterke lokale besturen bestaan of ontstaan bv. in een stadsregionale context¹², of in een streekcontext is een versterking van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en middelen na te streven.

3.5 Uitvoeren van het RSV en de opbouw van beleid voor de lange termijn

De realisatie van de inhoudelijke krachtlijnen vragen een coherent en consistent lange termijn ruimtelijk ordeningskader. Voor het einde van deze legislatuur zal dit leiden tot de voorlopige vaststelling van een nieuw strategisch ruimtelijk beleidsplan, in het Vlaams regeerakkoord het nieuw RSV (2020-2050) genoemd, dat een kader zal bieden voor de periode tot 2020 met een doorkijk tot 2050.

3.5.1 Effectief uitvoeren van het RSV en inspelen op maatschappelijke noden op korte en middellange termijn

Ook op de korte en middellange termijn moeten er keuzes worden gemaakt en moet het planningsinstrumentarium vanzelfsprekend adequaat kunnen inspelen op de maatschappelijke noden. Hier zal ik de effectieve uitvoering van het huidige Ruimtelijke Structuurplan Vlaanderen verder zetten. Ik bewaak het evenwicht in de realisatiegraad van de ruimtebalans via een op te maken uitvoeringsagenda met een periodiek uitvoeringsrapport. Naast de rapportering die in dit verband voorzien is in de op te maken beleidsbrieven, voorzie ik een tussentijdse rapportering in het voorjaar.

De in de vorige legislatuur opgestarte procedure tot actualisatie en gedeeltelijke herziening van het RSV zal zo spoedig mogelijk worden afgerond. Hierbij kan er geen planhiaat tussen 2012 en 2020 ontstaan. Een niet onbelangrijke vaststelling, zowel bij de beperkte herziening in 2002-2003 als de huidige korte termijn herziening is dat de procedures om meerdere redenen bijzonder lang zijn. Op zich noopt dit tot een grondige bezinning over de planlast en de besluitvorming

¹² Cabus P., Derynck F., Voets J., Verhetse A., Ackaert J., Miermans W., 2009, Een sterk stad en een sterke stadsregio. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Vlaams minister van binnenlands bestuur, stedenbeleid, wonen en inburgering.

die samengaat met de opmaak / herziening van een document dat de maatschappelijke consensus bevat over de te voeren ruimtelijke strategie. De structuurplanning is geconcipieerd om, in tegenstelling tot de gewestplannen, te kunnen inspelen op maatschappelijke veranderingen en nieuwe beleidskeuzes. De vaststelling is dat dit niet lukt.

Van een plansysteem mag men verwachten dat de procedures van herziening zijn afgerond bij de aanvang van de planperiode. Het is dus logisch om de datum van een geactualiseerd, herzien of nieuw Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen te laten samenvallen met de finale goedkeuring ervan zodat het een volledige planperiode kan lopen. Uiteraard behoeven nieuwe problematieken die zich aandienen na de start van de korte termijn herziening en voor het in werking treden van het nieuwe lange termijn plan ook een oplossing (bv. eventuele actualisatie taakstellingen, vragen kleinstedelijke gebieden, gevangenissen, ruimte voor lokaal ondernemerschap, winkelthematiek, meervoudig gebruik onroerend erfgoed, locatiebeleid windenergie). Bekeken zal worden via welke planinitiatieven dit best gebeurt. Indien blijkt dat voor één of meerdere van deze aspecten een herziening van het RSV nodig is, zal ik deze herziening op korte termijn opstarten en laten beslissen.

3.5.2 Planning met scenario's

Ik ben ervan overtuigd dat de coherentie en de consistentie van het ruimtelijk beleid zullen toenemen wanneer men op een gestructureerde wijze trends en uitdagingen tegemoet treedt. Ik zal hierbij onderzoeken hoe de opmaak van scenario's hierbij een hulpmiddel kan zijn. Op het vlak van de ruimtelijke ordening is vooralsnog weinig sprake van een gebruik van scenario's. In de opmaak van scenario's en de uitwerking van scenario's is het ook nodig dat integrerend wordt gewerkt. Oplossingen die tegelijkertijd meervoudige doelstellingen realiseren zijn vanzelfsprekend sterker, terwijl antwoorden op een uitdaging die nieuwe problemen creëren weinig zin hebben.

Het beleid wint aan meerwaarde, efficiëntie en maatschappelijke legitimering wanneer men erin slaagt om globale maatschappelijke doelstellingen te formuleren die nadien op strategisch en actieniveau horizontaal worden gerealiseerd. Dit impliceert dat bovenop de 'sectorale' doelstellingen, die focussen op een maatschappijbeeld en een strategie om dat beeld te realiseren vanuit één specifieke invalshoek, gemeenschappelijke uitdagingen worden geformuleerd. Het formuleren van metadoelstellingen laat in principe toe dat de realisatie ervan meer geïntegreerd kan aangepakt worden. Ik laat vanuit deze invalshoek onderzoeken, eventueel via proefprojecten, op welke wijze het werken met scenario's een versterking kan zijn van de structuurplanning.

3.5.3 Werken aan een vooruitziende planning

Tegelijkertijd werk ik continu aan een verbetering van het bestaande instrumentarium. Zeker wat de planning betreft wil ik een vooruitziende planning, die naar voren kijkt. Dit betekent dus ook snellere planprocedures en structuurplannen als strategische documenten die de ruimtelijke strategie uitzetten voor de komende periode, met de te nemen strategische keuzes ondermeer op elk van de ruimtebehoevende sectoren.

Het ruimtelijke beleid als afwegingsproces van verschillende maatschappelijke belangen en als visieproces op de maatschappelijke uitdagingen impliceert ook dat het onderwijs hierop inspeelt, waarbij professionals worden opgeleid met inzicht in het doorwerken van socio-economische en ecologische processen in de ruimte. Ruimtelijke ordening is immers meer dan het ontwerpen van een aan de oppervlakte maakbare ruimte.

3.5.4 Uitwerken van het lange termijn spoor samen met uitvoering RSV

De effectieve uitvoering van het RSV, de korte termijn herziening realiseren en het lange termijn spoor ontwikkelen is ambitieus. Er zijn nog heel wat opdrachten die verbonden zijn met het huidige RSV, die veel financiële en personele middelen vergen. De combinatie van deze taken met de opdrachten i.v.m. de herziening van het RSV, de opmaak van een lange termijn strategisch beleidsplan conform het regeerakkoord en de voorbereiding van de mogelijke wijzigingen aan de Codex in de structuurplanning maken dat er voldoende personele middelen voor de taak planning moeten worden ingezet.

3.5.5 Proactieve administratie in een centrale rol

Ik reken vanzelfsprekend ook volop op mijn administratie. Een organisatie met gedreven ambtenaren die luisterend, pro-actief en met een open geest de maatschappelijk uitdagingen tegemoet willen treden. Ambtenaren die durven out-of-the-box te denken, die maatschappelijke actoren willen begeleiden en sensibiliseren zodat de doelstellingen die ik stel ten aanzien van de komende regeerperiode kunnen gerealiseerd worden waardoor Vlaanderen de ruimte wordt gegeven om uit te groeien tot een topregio in Europa.

4 Beleidslijnen met strategische en operationele doelstellingen

Zoals bepaald in het regeerakkoord zet ik in op de effectieve uitvoering van het RSVI en de realisatie van de korte termijn herziening. Dit verzekert de continuïteit in het beleid. Verder breng ik de inhoudelijke krachtlijnen onder in drie strategische beleidslijnen die essentieel zijn in de realisatie van een duurzaam ruimtelijk beleid voor en op ritme van de maat schappij. Dit geeft volgende beleidslijnen:

1. Beleidslijn 1: Continuïteit in het beleid met de uitvoering en korte termijn herziening van het RSVI
2. Beleidslijn 2 : De ontwikkeling van een nieuw strategisch lange termijn ruimtelijk beleidsplan met planhorizon 2020 en doorkijk tot 2050.
3. Beleidslijn 3 : Prioritaire inhoudelijke accenten.
4. Beleidslijn 4 : Een vereenvoudiging van het instrumentarium.

De tweede beleidslijn vormt het kader voor de ontwikkeling van een coherent en consistent lange termijn ruimtelijk orderingskader. De twee andere vormen het kader voor de keuzes die op de korte en middellange termijn moeten worden gemaakt.

Deze beleidslijnen worden hieronder verder geconcretiseerd in strategische en operationele doelstellingen. De scheiding tussen de beleidslijnen is enigszins kunstmatig. Het spreekt vanzelf dat bij de uitwerking van de operationele doelstellingen een belangrijke interferentie bestaat en noodzakelijk is. Zo bijvoorbeeld zal de ontwikkeling van de lange termijnvisie (lijn 2) op de inhoudelijke accenten (lijn 3) zijn gebaseerd en is de vereenvoudiging van het instrumentarium (lijn 4) geruggensteund op de inhoudelijke accenten (lijn 3).

4.1 Beleidslijn 1: Beleidscontinuïteit met de effectieve uitvoering en korte termijn herziening van het RSV

4.1.1 Strategische doelstelling 1: Garanderen van de continuïteit van beleidsvoering

Het regeerakkoord voorziet de effectieve uitvoering van het RSV en de realisatie van het grond- en pandenbeleidsplan zoals decretaal bepaald. Hierop inzetten impliceert het verzekeren van een continuïteit in het beleid.

Verder zal ik de lopende actualisatie en gedeeltelijke herziening afronden. Beleidscontinuïteit is immers essentieel in deze tijden van crisis. Vanzelfsprekend ga ik ervan uit dat mijn initiatieven die mikken op een meer dynamisch instrumentarium ook een gunstig effect hebben op de lopende planningsprocessen.

Operationele doelstelling 1. Verder inzetten op de effectieve uitvoering van het RSV.

We zorgen voor de effectieve uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen: de uitvoering van de bindende bepalingen en de ruimteboekhouding, met name onder meer een verdere snelle, correcte afbakening van het stedelijk gebied, het woongebied, de havengebieden en de 7.000 ha extra bedrijventerreinen, evenals de gelijktijdige afbakening van 750.000 ha agrarisch gebied, extra 38.000 ha natuurgebied en 10.000 ha bosgebied – om zo te komen tot een samenhangend Vlaams Ecologisch Netwerk van 125.000 ha - evenals de 150.000 ha natuurverwevingsgebied. We zorgen, binnen deze taakstellingen voor extra bos en natuur in Vlaanderen. We voorzien ook in voldoende ruimte voor water.

De administratief-juridische randvoorwaarden waaraan de planningsprocessen moeten voldoen (de sectorale toetsen) samen met de procedurele vereisten van het planproces zelf, zijn dermate zwaar en complex geworden dat ze een hypotheek vormen voor het vlot afronden van de planprocessen. Zoals hoger aangegeven, moet ook onderzocht worden hoe voor de operatio-

nalisering van de strategische ruimtelijke opties alternatieve sporen kunnen ontwikkeld worden en hoe met de beschikbare middelen binnen een partnerschapmodel in samenwerking met stakeholders en andere beleidsvelden strategische ruimtelijke planningsprocessen vorm gegeven kunnen worden.

Daarnaast is het noodzakelijk om de realisatie van de taakstellingen van het RSV duidelijk in beeld te brengen, waarbij het niet alleen gaat om de bestemmingen, maar ook om de feitelijke realisaties op het terrein. Deze monitoring heeft een signaalfunctie en zorgt ervoor dat tijdig bijkomende beleidacties kunnen genomen worden om de vooropgezette doelstellingen te realiseren. Via deze monitor zullen we immers permanent over een actueel overzicht van de uitvoeringsstatus van de ruimtebalans van het RSV beschikken. Het is dan ook mijn bedoeling om aan de monitoring een beleidsmatige validatie te koppelen.

Voor wat betreft de uitvoering van het RSV zal ik inzetten op

- Stedelijke gebieden: de planningsprocessen voor de afbakening van de grootstedelijke gebieden Antwerpen en Gent en de regionaalstedelijke gebieden Aalst, Kortrijk, Mechelen, Oostende, Sint-Niklaas, Turnhout zijn afgerond en vertaald in gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen. De procedure van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de afbakening van het regionaalstedelijk gebied Brugge is opgestart en wordt kortelings gevolgd door de voorlopige vaststelling van het ontwerp dit gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan, waarna het openbaar onderzoek kan worden opgestart. De planningsprocessen voor de afbakening van de regionaalstedelijke gebieden Hasselt-Genk en Leuven en het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel (VSGB) zijn lopend. De toepassing van de plan-MER-regelgeving maakt dat in deze planningsprocessen thans bijkomende vrij omvangrijke onderzoeksopdrachten in functie van de opmaak van een planmilieueffectenrapport lopen of opgestart zullen worden. Vervolgens zullen de ruimtelijke opties van deze afbakeningsprocessen vertaald kunnen worden in gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen.
- Voor de gebieden van de economische structuur en poorten is er een bijkomend aanbod van bedrijventerreinen en herstructureringen voorzien in negen van de dertien geselecteerde groot- en regionaalstedelijke gebieden in Vlaanderen. In het economisch netwerk Albertkanaal (ENA) is het programma van herbestemmingen in functie van nieuw aanbod, inbreiding en herstructurering ver gevorderd en wordt verder gezet conform de huidige afspraken. Alle zeehavens beschikken over een strategisch plan en er zijn belangrijke herbestemmingen doorgevoerd in de zeehavens van Antwerpen, Gent en Zeebrugge. De initiatieven voor de realisatie van regionale bedrijventerreinen in groot- en regionaalstedelijke gebieden en het economisch netwerk Albertkanaal kunnen worden voortgezet. Voor wat betreft de poorten zal prioritair worden ingezet op de principiële goedkeuring van een programma voor herbestemmingen voor de zeehaven van Antwerpen, waarna de herbestemming kan worden doorgevoerd en op het in procedure brengen van de herbestemmingen in de zeehaven Oostende, op basis van het vastgestelde principiële programma. Tenslotte worden, zoals bepaald in het RSV, de ontwikkelingskansen van de poort Zaventem, vanuit de evenwichtige aanpak verder ondersteund.
- Gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur: Eind 2003 besliste de Vlaamse Regering de tweede fase van de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur aan te pakken via de opmaak van gebiedsgerichte en geïntegreerde ruimtelijke visies op landbouw, natuur en bos in 13 buitengebiedregio's. Midden 2009 zijn de visievormingsprocessen in alle buitengebiedregio's afgerond met een beslissing van de Vlaamse Regering over de te herbevestigen agrarische gebieden en een operationeel uitvoeringsprogramma voor de op te maken ruimtelijke uitvoeringsplannen voor de afbakening van de resterende natuur-, bos- en landbouwgebieden. De resterende taakstelling omvat dus het vastleggen van nog ca. 208.000 ha agrarische gebieden en ca. 33.000 ha bijkomende natuur- en bosgebieden via de acties omschreven

in de operationele uitvoeringsprogramma's. De noodzakelijke RUP's worden opgemaakt. Verder is het essentieel dat we het instrumentarium van de ruimtelijke planning maximaal afstemmen met de instrumenten van het gebiedsgericht natuurbeleid en het beleid inzake landinrichting teneinde de vastgelegde bestemmingen effectief en op een ruimtelijk kwalitatieve manier te realiseren.

- Daarnaast wordt prioritair ingezet op de planningsprocessen in het kader van het Sigmaplan en ten behoeve van de ontpoldering van het Zwin.
- De planningsprocessen voor verkeers- en vervoersinfrastructuur: vloeien hoofdzakelijk voort uit initiatieven vanuit het beleidsdomein mobiliteit en openbare werken of NMBS/Infrabel. Er zal prioritair worden ingezet op de realisatie van de missing links op het wegennet, het waterwegennet (Sein-Scheldeverbinding van Gent over Kortrijk naar Frankrijk), de spoorontsluiting van de havens (tweede spoortoegang Antwerpse Haven en IJzeren Rijn) en de openbaar vervoersnetwerken (Regionet Brabant-Brussel / GEN en de 'vertramming'). Zoals gesteld in het regeerakkoord maken we meer infrastructuurwerken mogelijk zonder ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP). We vullen het uitvoeringsbesluit ruimer in en maken zo de snellere realisatie van belangrijke infrastructuurwerken mogelijk. De typevoorschriften moeten meer ruimte laten voor de uitbreiding van infrastructuur van openbaar nut, zonder daarvoor de initiatiefnemer te verplichten een tijdrovende procedure van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP) met MER of MER-screening te volgen.
- Inzake de pijp- en electriciteitsleidingen zal het ruimtelijk beleid de vraag naar een versterking van het aardgas- en electriciteitsnet op een ruimtelijk verantwoorde en kwalitatieve manier faciliteren, waarbij prioriteit wordt gegeven aan projecten die kaderen in de doelstellingen zowel inzake hernieuwbare energie (aansluiting off-shore windmolenparken op bestaande net) als traditionele energieopwekking. In alle gevallen is het belangrijk het locatiebeleid van energieopwekkingsinstallaties af te stemmen op het bestaande of aan te leggen netwerk.
- Wat betreft de windturbines en hernieuwbare energie in het algemeen is de verwachting dat in uitvoering van de Vlaamse Codex voor Ruimtelijke Ordening en het typevoorschriftenbesluit geplande investeringen snel gefaciliteerd kunnen worden vanuit ruimtelijke ordening. Wel dient een locatiebeleid te worden ontwikkeld dat rekening houdt met de potenties inzake hernieuwbare energie, de ruimtelijke, landschappelijke en stedenbouwkundige randvoorwaarden en de mogelijkheden van injectie op het elektriciteitsnet. Ook het formuleren van te behalen productiedoelstellingen per gebied kan sturend zijn om de afweging van locaties te verantwoorden. In overleg met beleidsdomeinen energie en leefmilieu, zal het departement RWO op korte termijn een interne werkgroep installeren om een ruimtelijk beleidskader voor de inplanting van windmolens en andere decentrale energieproductie uit te werken. Aandachtspunten zijn de koppeling aan het windplan, de kwaliteit van de ruimtelijke inrichting en de relatie met het onroerend erfgoed. Bij de uitwerking van dat kader wordt rekening gehouden met bestaande lokale initiatieven van provincies en intercommunales.
- De planningsprocessen voor de gebieden voor de winning van water en delfstoffen: zijn gekoppeld aan de goedkeuring van Bijzondere Oppervlakedelfstoffenplannen.
- De verantwoordelijkheid voor het merendeel van de planningsprocessen voor de gebieden voor toerisme en recreatie: ligt bij de Vlaamse provincies. De planning van 18-holes golfterreinen is een Vlaamse bevoegdheid; ik verwijs terzake naar het golfmemorandum II.
- Opmaak van het grond- en pandenbeleidsplan, conform de decretale bepalingen. Dit plan is een belangrijk instrument om sectoraal-ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken en werd als één van de noodzakelijke voorwaarden voor operationalisering van het RSVI naar voor geschoven. Vanuit de missie die een maatschappelijk gewenst en kwaliteitsvol

ruimtegebruik vooropstelt en conform het partnerschapsmodel, verwacht ik hiervoor de insteken van de betrokken sectoren, waarbij de ruimtelijke ordening zijn integrerende en coördinerende taak opneemt.

Operationele doelstelling 2. Het afronden van de korte termijn herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Op basis van intern en extern onderzoek in de periode 2003-2006 werd onderzocht welke knelpunten er binnen de samenhang en krijtlijnen van het huidige RSV konden aangepakt worden, middels een beperkte herziening van het RSV met als planhorizon 2012. Voor elk specifiek knelpunt werd gericht onderzoek en overleg gevoerd waarvan de finaliteit erin bestond concrete oplossingen aan te reiken voor gesignaleerde knelpunten of ruimtebehoeften tot 2012 in te schatten. De Vlaamse Regering keurde het addendum als voorontwerp van actualisatie en gedeeltelijke herziening van het RSV principieel goed op 12 december 2008. Om de continuïteit van het ruimtelijk beleid en de effectief uitvoering van het RSV te kunnen garanderen, zal ik de decretale procedure voor deze kortetermijnherziening verder zetten en afronden.

Er kan geen planhiaat tussen 2012 en 2020 ontstaan. Een niet onbelangrijke vaststelling, zowel bij de beperkte herziening in 2002-2003 als de huidige korte termijn herziening is dat de procedures bijzonder lang zijn. Op zich noopt dit tot een grondige bezinning over de planlast en de besluitvorming die samengaat met de opmaak / herziening van een document dat de maatschappelijke consensus bevat over de te voeren ruimtelijke strategie. De structuurplanning is geconcipeerd om, in tegenstelling tot de gewestplannen, snel te kunnen inspelen op maatschappelijke veranderingen en nieuwe beleidskeuzes. De vaststelling is dat dit niet lukt. In een normaal plansysteem zou men verwachten dat de procedures van herziening zijn afgerond bij de aanvang van de planperiode. Het is dus logisch om de datum van een geactualiseerd, herzien of nieuw Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen te laten samenvallen met de finale goedkeuring ervan zodat het een volledige planperiode kan lopen.

Uiteraard behoeven nieuwe problematieken die zich aandienen na de start van de korte termijn herziening en voor het in werking treden van het nieuwe lange termijn plan ook een oplossing (bv. eventuele actualisatie taakstellingen, vragen kleinstedelijke gebieden, gevangenis- en ruimte voor lokaal ondernemerschap, winkelthematiek, meervoudig gebruik onroerend erfgoed, locatiebeleid windenergie). Bekeken zal worden via welke planinitiatieven dit best gebeurt. Indien blijkt dat voor één of meerdere van deze aspecten een herziening van het RSV nodig is, zal ik deze herziening op korte termijn opstarten en laten beslissen.

4.2 Beleidslijn 2: Nieuw strategisch lange termijn ruimtelijk beleidsplan met planhorizon 2020 en doorkijk tot 2050

Vlaanderen beschikt over een Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen dat dateert van 1997. In de vorige legislatuur besliste de Vlaamse Regering om het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen te actualiseren. Dat proces is nu lopende. Daarnaast werd gestart met een grondige herziening die moet leiden tot een nieuw ruimtelijk beleidsplan. Het regeerakkoord 2009-2014 bevestigt die aanpak op twee sporen.

De ontwikkeling van een nieuw strategisch lange termijn ruimtelijk beleidsplan met planhorizon tot 2020 en doorkijk tot 2050 is een hele uitdaging. Het Steunpunt Ruimte en Wonen werkte een eerste Visienota uit. Daarnaast waren er nog diverse aanbevelingen en standpunten die stof geven voor de aanpak ervan.

Uit de diverse nota's is kan ik volgende accenten distilleren:

1. Het belang van een duurzame ontwikkeling en van ruimtelijke kwaliteit
2. De introductie van scenario's in de ruimtelijke planning
3. Het belang van het maatschappelijk draagvlak
4. Het belang van strategisch werken met duidelijke accenten
5. Omgaan met (ruimtelijk-) maatschappelijke dynamiek

De Visienota stelt dat binnen de ruimtelijke planning in Vlaanderen een derde grote vernieuwingsbeweging moet gerealiseerd worden. Men moet de uitdagingen van vandaag en morgen aangaan, ondermeer deze verwoord in sectie 3.2. Dit vergt een dynamische en geïntegreerde aanpak van ruimtelijke en maatschappelijke veranderingen. Daarbij moeten de instrumenten van de ruimtelijke planning geëvalueerd en eventueel bijgesteld worden en moet het maatschappelijk draagvlak worden vergroot.

4.2.1 Strategische doelstelling 2:

Een voorlopig vastgesteld strategisch lange termijn ruimtelijk beleidsplan

Om onze troeven te kunnen uitspelen en om een antwoord te kunnen bieden op de uitdagingen is een coherent en consistent lange termijn ruimtelijk ordeningskader nodig. Voor het einde van deze legislatuur zal dit leiden tot de voorlopige vaststelling van een nieuwe ruimtelijke strategie die een kader zal bieden voor de periode tot 2020 met een doorkijk tot 2050.

Het moet duidelijk zijn dat ik mik op een strategisch lange termijn beleidsplan. Dit impliceert strategische keuzes over de thema's en de ruimtelijke accenten hierin die er in aan bod zullen komen. De noodzakelijke keuzes hierbij zullen gebaseerd zijn op de inhoudelijke krachtlijnen die ik eerder verwoordde en afgestemd zijn op de andere beleidslijnen. Op een zo kort mogelijke termijn maak ik een plan van aanpak op met de wijze van opmaak, de timing en de methodiek van het strategisch lange termijn ruimtelijk beleidsplan, in het Vlaams regeerakkoord het nieuw RSV (2020-2050) genoemd.

In deze strategische doelstelling beperk ik me tot de evaluatie van het RSVI en de ontwikkeling van planning met scenario's.

Ik zal ook het Steunpunt Ruimte en Wonen mee inschakelen om rond de verschillende te realiseren operationele doelstellingen verder onderzoek te verrichten.

Operationele doelstelling 3. Evaluatie van de structuurplanning en van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen I

Het ruimtelijke ordeningskader dat vandaag op Vlaams niveau bestaat wordt procedureel aangestuurd door de Vlaamse Codex Ruimtelijke ordening die van kracht werd op 1 september 2009. De voorloper van deze codex introduceerde de instrumenten structuurplannen en uitvoeringsplannen op de drie bestuurlijke niveaus, naast de vandaag nog steeds bestaande gewestplannen (en Algemene en Bijzondere Plannen van Aanleg) die geldig blijven zolang ze niet vervangen zijn door een ruimtelijk uitvoeringsplan.

Inhoudelijk wordt het ruimtelijk beleid op Vlaams niveau aangestuurd door het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen dat in 1997 werd goedgekeurd. Het kader vertrekt van de globale doelstelling 'Vlaanderen, Open en Stedelijk'. Dit vertaalt zich verder in concrete doelstellingen inzake versterking van stedelijke gebieden én van de open ruimte. De afbakeningen via de ruimtelijke uitvoeringsplannen, van bijvoorbeeld de afbakening van de stedelijke gebieden en de afbakening van de natuurlijke en agrarische structuur, moeten deze versterking mee ondersteunen.

Binnen deze afbakeningen worden kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen nagestreefd voor wonen, werken, recreatie, landbouw, natuur en bos.

De provincies hebben allen hun structuurplan. Van de gemeenten zijn er 222 die een GRS hebben opgemaakt. Behalve in Vlaams-Brabant, waar minder dan 50% van de gemeenten een structuurplan heeft, hebben in de overige provincies minstens 7 op de 10 gemeenten een structuurplan.

Er is ook een koppeling met het vergunningenbeleid. Gemeenten die voldoen aan een aantal voorwaarden¹³ verkrijgen een grotere autonomie. Vandaag (30 september 2009) zijn er 52 gemeenten waarvan de ontvoogding formeel is vastgesteld en gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Nog 20 andere gemeenten voldoen aan alle ontvoogdingsvoorwaarden.

Afgaande op de realisatiegraad van de 5 voorwaarden ligt het grootste probleem bij de opmaak van het vergunningenregister, waar gemiddeld slechts 34% van de gemeenten dit gerealiseerd hebben. Plannenregisters blijven achter in West-Vlaanderen, terwijl het register van onbebouwde percelen in alle provincies in meer dan 60% van de gemeenten is gerealiseerd.

Tabel 1: Realisatiegraad van de '5 voorwaarden' per provincie

Provincie	Gemeenten	Structuurplan	Ambtenaar	Plannenregister	Vergunningenregister	Register onbebouwde percelen	5 voorwaarden	Ontvoogd	
								Aantal	%
Antwerpen	70	93%	89%	70%	31%	64%	26%	9	13%
Vlaams-Brabant	65	62%	77%	62%	18%	69%	14%	7	11%
West-Vlaanderen	64	80%	89%	23%	33%	73%	19%	11	17%
Oost-Vlaanderen	65	77%	89%	71%	35%	66%	26%	14	22%
Limburg	44	89%	75%	70%	59%	64%	36%	11	25%
Vlaanderen	308	80%	84%	59%	34%	68%	23%	52	17%

Bron: RWO stand van zaken 30/09/2009)

Structuurplanning moet kunnen inspelen op maatschappelijke veranderingen en op nieuwe beleidskeuzes. Om de beleidseffectiviteit te verhogen wil ik daarom het structuurplan omvormen tot een meer strategisch en dynamisch document en tegelijkertijd robuuster maken waarin duidelijke keuzes naar voor worden geschoven voor een legislatuur. Procedures moeten het proces dienen maar mogen niet het voorwerp zijn van proces. Herbronning is wenselijk om het huidige ruimtelijke ordeningsinstrumentarium meer te richten op daadwerkelijke realisatie.

In het transitietraject naar een nieuw strategisch lange termijn ruimtelijk beleidsplan is het belangrijk dat er wordt geleerd uit de ervaring met het huidige plansysteem, ondermeer op het vlak van effectiviteit en efficiëntie. Deze kennis is nodig om een doordachte bijsturing mogelijk te maken.

Hieronder duid ik de aspecten aan die zeker in dit onderzoek moeten betrokken worden:

13 1) een goedgekeurd gemeentelijk ruimtelijk structuurplan, 2) een gemeentelijke stedenbouwkundige ambtenaar, 3) een conform verklaard plannenregister, 4) een vastgesteld vergunningenregister, 5) een register van de onbebouwde percelen.

1. Vooreerst hebben we, zoals ik hierboven al stelde, te maken met een zwaar subsidiair plansysteem met een betrokkenheid van de drie bestuurlijke niveaus. Op deze drie niveaus is er bovendien ook een dubbele planstructuur met structuurplannen en uitvoeringsplannen.
2. Ten tweede hebben we te maken met een toenemende juridisering van de sectoren. Een dreigende overregulering van de ruimteclaims van de sectoren maakt dat de integrerende en coördinerende rol van ruimtelijke ordening bemoeilijkt wordt. Vanuit deze optiek dient er tussen de verschillende sectoren en de ruimtelijke ordening een dialoog op gang gebracht te worden in welke mate de toegenomen juridisering effectief rechtszekerheid realiseert. Het partnerschapsmodel dient hierop een antwoord te formuleren.
3. Ten derde dienen een volwaardige participatie, een goede rechtszekerheid voor alle partijen, het borgen van het algemeen belang en een beroepsmogelijkheid in hun onderlinge samenhang te worden geëvalueerd en dit in relatie tot ons engagement om o.a. voor maatschappelijke belangrijke projecten tot korte doorlooptijden te komen.
4. Ten vierde zal ik samenwerken met de minister bevoegd voor Leefmilieu om de MER-regelgeving en de uitvoering ervan bij ruimtelijke planning te optimaliseren, uiteraard binnen het kader van de Europese richtlijnen hieromtrent. Ondermeer zal hierbij geleerd worden uit de praktijk in het buitenland.
5. Ten vijfde heeft de ruimtelijke ordening de taak om mee te werken aan sectorale initiatieven om de administratieve en planlasten te beperken. Hierbij wordt nagegaan voor welke zaken de sectoren zelf de verantwoordelijkheid kunnen nemen om de realisatie van doelstellingen, ook naar de ruimte toe, te verwezenlijken, inzonderheid in die gevallen waar de sectoren eigen valabele instrumenten kunnen inzetten. Zo zullen we onderzoeken in hoeverre de toepassing van deze instrumenten kunnen resulteren in een sterke vereenvoudiging van het uiteindelijke vergunningsproces.
6. Ten zesde wil ik een evaluatie van het afbakeningsproces. Op Vlaams niveau zijn voor 7 van de 13 stedelijke gebieden het planproces afgerond. Voor de overige steden is het proces bezig of opgeschort (Leuven, Hasselt-Genk).

Een overweging die ik hierbij geef is dat via de RUP's¹⁴ niet alleen uitvoering wordt gegeven aan een structuurplan. Zeker voor de meer gecompliceerde RUP's, zoals een afbakeningsplan van een stedelijk gebied, zijn ook beleidsbepaling en strategische keuzes aan de orde. Het onderscheid tussen een structuurplan, met de strategische beleidskeuzes, en het uitvoeringsplan als uitvoering daarvan is dus zeker bij de gecompliceerde RUP's tot op zekere hoogte misleidend.

Verder worden de grootstedelijke en de regionaal stedelijke gebieden geselecteerd en afgebakend op Vlaams niveau. Dit impliceert dat voor deze stedelijke regio's een plaatsbepaling gebeurt van hun functie en rol binnen Vlaanderen. Bij deze plaatsbepaling hoort ook een toekomstig ontwikkelingstraject omdat men er kan van uitgaan dat de afbakening-Rups het ruimtelijk kader aanreiken voor de komende 10 tot 15 jaar. Specifiek voor de afbakening van het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel (VSGB) werden er vragen gesteld bij het uiteindelijk voorstel van afbakeningslijn voor het VSGB en het programma dat eraan is gekoppeld¹⁵. In de evaluatie moet nagegaan worden in welke mate de vragen

14 Agenda 2007, 2003, Aanbeveling over de betrokkenheid van de ruimteveragende beleidssectoren bij het tot stand komen van ruimtelijke visies, doelstellingen en plannen en de realisatie daarvan, 10 december 2003

15 SERV, 2008, Advies over het ontwerp eindrapport voor het overlegproces Vlaams stedelijk gebied rond Brussel voorstel van de task force Vlaamse rand voor het flankerend beleid in het

bij een specifiek afbakeningsproces juist zijn en of ze ook van toepassing zijn op de andere afbakeningen en afbakeningsprocessen.

Hoe dan ook is het belangrijk om de afbakeningsprocessen -en instrumenten in het algemeen - permanent te evalueren in het licht van de nieuwe inzichten die ondermeer uit de Visienota voortkomen (zoals de concepten van de ruimtelijke transformaties en van de veranderingsruimte).

7. Ten zevende wil ik ook aandacht voor de opleiding. Het ruimtelijk beleid als afwegingsproces van verschillende maatschappelijke belangen en als visieproces op de maatschappelijke uitdagingen impliceert ook dat het onderwijs hierop inspeelt, waarbij professionals worden opgeleid met inzicht in het doorwerken van socio-economische en ecologische processen in de ruimte. Ruimtelijke ordening is immers meer dan het ontwerpen van een aan de oppervlakte maakbare ruimte.
8. Tot slot wil ik onderzoeken in welke mate de tweedeling buitengebied / stedelijke gebied een werkbaar instrument is.

Operationele doelstelling 4. De ontwikkeling van planning met scenario's

Om op de inhoudelijke uitdagingen een antwoord te kunnen bieden moet men vooruit kijken. Dit betekent de ontwikkeling van mogelijke of gewenste scenario's, waarbij men, uitgaand van hypothesen, paden ontwikkelt om een te verwachten of een gewenste toestand te bereiken. Het is duidelijk dat nadenken over wat er beleidsmatig te doen staat op een wat langere termijn, sterk kan worden geholpen door de ontwikkeling van scenario's. De vaststelling is dat de ruimtelijke planning in Vlaanderen, in tegenstelling tot Nederland, geen traditie heeft in de opmaak van verkennende toekomstscenario's. Dit is nochtans belangrijk om een planning met scenario's te kunnen ontwikkelen.

Scenario's mogen en kunnen niet als voorspelling van de toekomst bekeken worden. Gebaseerd op aannames over mogelijke ontwikkelingen worden effecten beschreven op de maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkeling. In anticipatie op die mogelijke of gewenste ontwikkelingen kan beleid ontwikkeld worden om mogelijk ongewenste effecten te voorkomen of te remediëren of gewenste effecten te realiseren.

Scenario's dienen daarbij twee doeleinden. Ten eerste verstrekken zij een structuur voor het bespreken van een onzekere toekomst. Op deze wijze kunnen scenario's een knipperlichtfunctie hebben voor de beleidsverantwoordelijken en de maatschappelijke stakeholders om in een vroeg stadium te kunnen inspelen op de specifieke toekomstige uitdagingen. Ten tweede kan men scenario's gebruiken als hulpmiddel voor lange termijn beleidsstrategieën, bv. op het vlak van milieu, infrastructuur, energie, ruimtegebruik en demografie. Zo kan men bv. ook kosten-batenanalyses maken van specifieke beleidsmaatregelen die men zou willen nemen in de verschillende scenario's.

In de Visienota werd hierbij teruggeplooid op Nederlands onderzoek. Hierbij komt men, zich baserend op een eerdere studie¹⁶ over een mogelijke toekomst voor Europa, tot 4 scenario's voor Nederland in 2040¹⁷. In Nederland bestaan er nog andere scenario's, zoals een onderzoek

Vlaams stedelijk gebied rond Brussel (15/10/2008)

16 de Mooij R., Tang P., 2003, Four futures of Europe, Central Planbureau, 220p.

17 Janssen L.H.J.M., Okker V.R., Schuur J., 2006, Welvaart en Leefomgeving. Een scenariostudie voor Nederland in 2040, Centraal Planbureau, Milieu- en Natuurplanbureau en Ruimtelijk Plan-

van Dammers e.a. (2003) dat meer direct focust op de ruimtelijke ontwikkeling¹⁸, waarbij de tijdshorizon 2030 is.

In Vlaanderen is op het vlak van de ruimtelijke ordening planning met scenario's niet ontwikkeld. Voor sommige facetten zijn er buiten het terrein van de ruimtelijke ordening wel vooruitzichten beschikbaar. Voor de lange termijn vooruitzichten kan men bv. terugvallen op de demografische vooruitzichten (vandaag berekend tot 2060 op arrondissementeel niveau en tot 2025 op gemeentelijk niveau¹⁹). Macro-economische middellange termijn vooruitzichten (6 jaar) worden door het Planbureau in samenwerking met de gewesten op gewestelijk niveau berekend (via het zgn. HERMREG model).

Het beleidsdomein dat het sterkst de planning met scenario's benadert²⁰ is het milieubeleid en specifiek het Milieurapport Vlaanderen (MIRA)²¹. MIRA-S werkt in hoofdzaak met exploratieve strategische scenario's. Tot nu toe publiceerde de VMM één scenariorapport, MIRA-S 2000.

Ik wil bekijken of ook in het ruimtelijk beleid scenario's kunnen worden ontwikkeld. Ik ben er van overtuigd dat het beleid wint aan meerwaarde, efficiëntie en maatschappelijke legitimering wanneer men erin slaagt om globale maatschappelijke doelstellingen te formuleren die nadien op strategisch en actieniveau horizontaal worden gerealiseerd. Dit impliceert dat bovenop de 'sectorale' doelstellingen, die focussen op een maatschappijbeeld en een strategie om dat beeld te realiseren vanuit één specifieke invalshoek, gemeenschappelijke uitdagingen worden geformuleerd. Het formuleren van metadoelstellingen laat in principe toe dat de realisatie ervan meer geïntegreerd kan aangepakt worden. Ik laat vanuit deze invalshoek onderzoeken op welke wijze de ontwikkeling van scenario's de structuurplanning kan versterken.

4.3 Beleidslijn 3: Prioritaire inhoudelijke accenten.

4.3.1 Strategische doelstelling 3: Versterking van Vlaamse creatieve steden en van een vitaal platteland

In de context van de ruimtelijke ontwikkeling van Vlaanderen beklemtoont het Pact 2020 het belang van duurzame, creatieve steden, zodat steden in Vlaanderen en Brussel in creatieve economische niches een voortrekkersrol vervullen. Stedelijke kernen worden aantrekkelijke woonkernen waar jongvolwassenen en jonge gezinnen met kinderen samenleven met ouderen, met een interessant cultureel, onderwijs-, verzorging-, mobiliteit-, winkel- en arbeidsaanbod, evenals betaalbare woningen. In die zin zijn stedelijke kernen ook aantrekkelijke woonkernen en een

bureau.

18 DAMMERS E., PÁLSDÓTTIR H., STROEKEN F., CROMMENTUIJN L., DRIESSENE., FILIUS F., 2003, Scene, Een kwartet ruimtelijke scenario's voor Nederland. Ruimtelijk Planbureau, NAI Uitgevers, 63p.

19 Willems P., (2006), Bevolkingsprojecties 2004-2025 voor de 308 gemeenten van het Vlaams gewest. SVR Technisch rapport, 2006-/2.

20 Ook voor de opmaak van de Strategische Visie Zaventem 2025 zijn er 4 scenario's ontwikkeld met daaruit de effectberekening op het vlak van luchtvaart, economie, ruimte, mobiliteit en milieu (Idea Consult e.a., 2005, Ontwikkelingsperspectief Zaventem 2025. In opdracht van Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Departement EWI.

21 VMM, Blauwdruk MIRA-S 2009 Toekomstverkenning. 28 pp.

afspiegeling van de maatschappelijke diversiteit. Ook de doorbraken van VIA beklemtonen, via het concept van het groen stedengewest, de rol van de stad als groeipool met creatief talent.

Het regeerakkoord gaat verder met het concept van groen stedengewest en stelt hierover dat we blijvend moeten investeren in een kwaliteitsvolle leef- en woonomgeving voor alle Vlamingen. Vlaanderen is één van de meest dichtbebouwde regio's in Noord-West Europa. De Vlaamse Ruit tussen Brussel, Antwerpen, Leuven en Gent is samen met Londen, Parijs, Randstad Holland en het Duitse Ruhr-gebied één van de meest dichtbevolkte streken ter wereld. Daarom moeten we zorgvuldig omspringen met die ruimte. Zoals afgesproken in het Pact Vlaanderen 2020 moet Vlaanderen in 2020 ook op vlak van water- en luchtkwaliteit, bodembescherming, geluidshinder en biodiversiteit even goed scoren als andere economische topregio's.

Bij de uitwerking van een nieuw strategisch ruimtelijk beleidsplan gaan we uit van ruimtelijke kwaliteit en duurzame ruimtelijke ontwikkeling. Leefbare steden en een leefbaar platteland zijn essentiële onderdelen in een lange termijn visie om vanuit de ruimtelijke ordening te anticiperen op onder meer de nieuwe ontwikkelingen op het vlak van klimaat, verlies aan biodiversiteit, mondialisering, de netwerkeconomie, demografische ontwikkelingen, nieuwe uitdagingen betreffende mobiliteit en grotere technische mogelijkheden.

Dit impliceert minstens volgend accenten:

- verder en versterkt inzetten op ons netwerk van creatieve steden en op een vitaal platteland ;
- nadenken over sturingsmodellen inzake wonen;
- inzetten op een ruimtelijke organisatie van Vlaanderen die de doelstellingen inzake grondstoffen, energie en milieu ondersteunt;
- de bescherming en versterking van de nog resterende open ruimte, natuur en bos zowel in een stedelijke als een plattelandscontext.

Operationele doelstelling 5. Werken aan aantrekkelijke, leefbare en creatieve steden

Er wordt ingezet op het versterken van de steden. Investeren in steden zullen naast het versterken van de identificatie van burgers en bedrijven met deze steden er ook voor zorgen dat ze hun hoofdrol op vlak van wonen, cultuur en in de vernieuwing van de economie blijven vervullen. Er is weliswaar een verschuiving of uitdrijving van de werkgelegenheid vanuit de steden maar die is, in vergelijking met wonen, nog beperkt. De industriële werkgelegenheid krimpt overal en het sterkst in de stedelijke gebieden. Dit geeft de stedelijke gebieden bijzondere mogelijkheden voor economisch hergebruik van bestaande sites door de nieuwe diensten die overal sterk groeien zoals de zakelijke diensten en de zorgfuncties. De troeven van de stedelijke gebieden moeten ten volle uitgespeeld worden op het vlak van innovatie en vernieuwende investeringen. Het ruimtelijk beleid heeft een belangrijke rol in de faciliteren van de economische verschuiving naar diensten en zorg.

De stedelijke gebieden kunnen een essentiële rol opnemen voor de ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten en de vernieuwing van de economie. Met de Lissabonstrategie streeft Europa naar een krachtige kenniseconomie. Creativiteit is de motor van die vernieuwing en is inderdaad in grote mate gebonden aan grotere steden. Er is een rechtstreeks verband tussen innovatie en economische groei en de aanwezigheid van creatieve mensen in de stad. De steden zijn aldus laboratoria waar met behulp van verzameld jong talent, in kleine bedrijfjes nieuwe goederen en diensten worden bedacht en ontwikkeld. Grotere bedrijven kunnen er terecht voor nieuwe ideeën, wat cruciaal is in een mondiale economie. Vanuit de ruimtelijke ordening kunnen we die laboratoriumfunctie ondersteunen met creatieve oplossingen in het verweven van

functies. Vlaanderen beschikt vooral over een netwerk van stedelijke en verstedelijkte gebieden. Bij de opmaak van een nieuwe lange termijnvisie zal een ruimtelijke strategie worden uitgewerkt voor de ruimtelijke ondersteuning van de stedelijke en economische vernieuwing.

De leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de steden verhogen, vereist een grondige verbetering van de stedelijke infrastructuur en een kwaliteitsvolle inrichting van nieuwe voorzieningen. In de eerste plaats gaat het over de bewoners. Steden moeten opnieuw jonge gezinnen kunnen aantrekken en tegelijk aangepast worden aan de verouderende bevolking. Ook vanuit de ruimtelijke ordening ondersteun ik de aanpassing van onze woningen aan veroudering of handicap van de bewoner. Het is zaak te zorgen voor geschikt aanbod door vernieuwing van het patrimonium en waar nodig voor het uitbreiden ervan. Steden beschikken over heel wat ongebruikte of onderbenutte ruimte die voor woongelegenheden in aanmerking komen. Anderzijds moet bewaakt worden dat de vernieuwing niet leidt tot overdreven verdichting. Ik wil daarom werken aan een gericht dichthedenbeleid dat ook het ontpitten van stedelijke wijken mogelijk maakt. Het ruimtelijk beleid zal een antwoord moeten bieden op de differentiële woonbehoeften en de verscherpte dualisering als gevolg van de externe en selectieve migratiepatronen. In deze context is naast een grondactiveringsbeleid ook een pandenbeleid noodzakelijk om kwaliteitsverhogende investeringen mogelijk te maken. Zorgen voor vernieuwende en aantrekkelijke woonomgevingen en verbeteren van de omgevingskwaliteit is ook een belangrijke factor voor het aantrekken van buitenlandse investeringen. Het is een belangrijke vestigingsfactor in de regionale concurrentie.

Operationele doelstelling 6. Garanderen van "groen" in de steden

Essentieel in het aantrekkelijk maken van de stedelijke gebieden is de aanwezigheid van voldoende groene en open ruimtes. Bovendien draagt nabijgroen in de stad ook bij aan het uitbouwen van een draagvlak voor natuurbescherming buiten de stad in natuurgebieden²². Bijzondere aandacht gaat dan ook naar de waterlopen doorheen de stedelijke gebieden, de stadsrandbossen en de kwalitatief hoogwaardige stedelijke groenpolen, als gebieden waar de natuur zich kan ontwikkelen en/of herstellen, en naar de duurzame, stedelijke landbouwgebieden. Op een afgewogen wijze worden groene ruimtes in de stad, de speelbossen en de stadsrandbossen toegankelijk gemaakt vanuit het oogpunt de levenskwaliteit in de steden te verhogen. De open ruimte in en nabij steden kan een cruciale rol vervullen als waterbergingsgebied om de effecten van een hogere zeespiegel en grotere afvoerpieken bij intensieve regenval op te vangen.

Ik vul ook het engagement met betrekking tot stadsbossen uit het regeerakkoord concreet in door waar nodig voor komende afbakeningsprocessen (VSGB, Leuven, Hasselt) ruimte voor stadsbossen te voorzien en door een planproces op te starten voor het stadsbos Antwerpen. We trekken daarbij lessen uit de eerder afgebakende stadsbossen (Gent, Mechelen, Kortrijk, Turnhout) en zetten in op een nog intensievere samenwerking en gezamenlijke inzet van instrumenten met het beleidsdomein Leefmilieu en Natuur. In samenwerking met de betrokken gemeenten en beleidsdomeinen initiëren we toekomstgerichte proefprojecten op vlak van stedelijke groenpolen, binnenstedelijke groenvoorzieningen en aaneengesloten terreinen in de stadsrand die een bestemming krijgen als gebieden waar de natuur zich kan ontwikkelen en/of herstellen.

22 Heyn M., Hermy M., (2003), Een groen-blauw netwerk als drager van een duurzame stadsontwikkeling en een stedelijke natuurbesluit. In: Boudry L., (red), De eeuw van de stad. Voorstudies, Brussel, p. 341-364

Operationele doelstelling 7. Nadenken over sturingsmodellen voor wonen²³

In de periode 2001-2006 werden er jaarlijks gemiddeld ongeveer 32400 woongelegenheden bijgebouwd. Dit staat voor een gemiddelde jaarlijkse aangroei van 1,2%. Dit houdt in dat een kleine 90% van de woningen van 2020 er nu reeds staan. Bij ongewijzigd beleid zal een verdere groei op deze bestaande voorraad geënt worden en wordt de ruimtelijke structuur in belangrijke mate bevestigd.

Vandaag bestaan er verschillende visies op de verdere ontwikkeling van het wonen in Vlaanderen. Het betreft de visie van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, van het Witboek Stedenbeleid, de cultuurlandschappelijke benadering en visies die vanuit de steden zelf worden ontwikkeld.

Binnen het huidige beleid in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen worden de ontwikkelingsmogelijkheden sterk geënt op wat men de hiërarchie van de kernen kan noemen. Op het terrein impliceert dit een groei van alle kernen en steden, waarbij de mate van de groei afhankelijk wordt gesteld van de huidige omvang van de kernen of steden. Grote steden groeien dus in absolute aantallen inwoners meer, kleine dorpen minder.

In het Witboek stedenbeleid wordt het concept van de rasterstad geïntroduceerd dat er zou in kunnen bestaan dat het netwerk van mobiliteit en infrastructuur als sturend gegeven optreedt voor de lokalisatie van nieuwe woningen. Dit zou op het terrein kunnen leiden tot een sterke groei van dorpen of steden die duurzaam ontsloten worden met het huidig en te ontwerpen infrastructuurnetwerk en een standstill voor bestaande nederzettingsconcentraties die niet duurzaam ontsloten kunnen worden.

Een heel andere invalshoek wordt gehanteerd in de Nota Belvédère²⁴, waar sterke nadruk wordt gelegd op de cultuurlandschappelijke waarde als sturend gegeven voor de lokalisatie van nieuwe woningen. Dit zou op het terrein kunnen leiden tot nieuwe, landschappelijk verantwoorde nederzettingspatronen met aandacht voor de natuurlijke structuur en erfgoedwaarden, en tot een discussie over de huidige landschappelijke waarde van de courante verkavelingen en verdichtingsprojecten.

Ook kan verwezen worden naar de vandaag courante stedelijke praktijken die zich richten op het aantrekken van gezinnen met kinderen en tweeverdieners. Op het terrein kan dit leiden tot een sterke verdichting van de grotere steden en een sterke concurrentie tussen stad en rand.

Bij de inhoudelijke evaluatie van het RSVI zullen ook dit een belangrijk aandachtspunt zijn.

Tot slot draagt het beleidsdomein ruimtelijke ordening actief bij aan en neemt binnen zijn verantwoordelijkheden de nodige initiatieven tot de uitvoering van het decreet Grond- en Pandenbeleid.

Operationele doelstelling 8. Werken aan een aantrekkelijk, leefbaar en vitaal platteland

23 Mede geïnspireerd door de Sectornota Wonen (De Decker e.a.) die op de studiedag 2020-2050 op 3 maart in Hasselt werd gepresenteerd.

24 Dit is een Nederlandse beleidsnota over de relatie tussen cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting. De nota is in de zomer van 1999 uitgebracht en ondertekend door vier ministeries: de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en van Verkeer en Waterstaat.

We kiezen ook voor een kwaliteitsvol ingericht en leefbaar platteland. De ruimtelijke uitdagingen voor het platteland zijn zeer divers.

Wat de open ruimte betreft wordt verder ingegaan in Operationele doelstelling 9. Het is echter ook van belang het platteland in zijn sociaal-economische betekenis te herkennen en te erkennen. Naast een eigen identiteit hebben de meeste plattelandsregio's in Vlaanderen een sterke wisselwerking met de stedelijke regio's. Daarnaast zijn er ook de kernen op het platteland met een belangrijk sociaal-economisch weefsel en ruraal ondernemerschap. Dit ruraal ondernemerschap betreft enerzijds de landbouw en anderzijds de ondernemers in heel diverse industriële activiteiten en diensten. Ze zijn hoofdzakelijk in de in de kernen van het platteland gelokaliseerd maar ook zonevreemd. Het gaat hierbij zowel om leegstaande hoevegebouwen, verlaten industriële panden maar ook gebouwen met erfgoedkwaliteiten zoals kastelen, enz. . Ook andere kleinschalige dienstverlenende functies zonder mobiliteitsdruk vinden er onderdak.

Ruraal ondernemerschap kan bijdragen aan de kwaliteit en leefbaarheid van het platteland. Verder is een kwalitatieve en gezonde open ruimte belangrijk voor het toerisme, recreatie, de horeca en de gezondheidssector. Door een invulling van hierboven genoemde gebouwen met deze en andere nieuwe functies kan het bestaande patrimonium in veel gevallen een nieuwe betekenis krijgen en tegelijk de belevingswaarde en landschappelijke kwaliteit van het platteland verhogen.

Om deze strategie te kunnen ontwikkelen wil ik, in functie van de opbouw van een nieuwe ruimtelijke lange termijn strategie leren uit op te zetten gebiedsgerichte ervaringstrajecten rond nieuwe uitdagingen voor ruimtelijk beleid op het platteland. Meer specifiek wens ik nieuwe inzichten omtrent het herbruik van leegstaande gebouwen, die we indien nodig via planning realiseren.

Binnen bovenstaande uitgangshouding ondersteun ik vanuit mijn bevoegdheid ook de verdere ontwikkeling van het plattelandstoerisme, met in hoofdzaak kleinschalige logies. Uiteraard is er een afstemming met het logiesdecreet.

Verder ondersteun ik vanuit mijn bevoegdheid, in overleg met de minister van leefmilieu, zowel in de stedelijke gebieden als in de kernen van het platteland, toekomstgerichte proefprojecten op het vlak van ecobedrijventerreinen en ecowoonwijken. Die proefprojecten gebruiken we om verdere stimulansen te geven aan duurzaam bouwen, duurzaam wonen en duurzaam leven. De proefprojecten zijn concrete realisaties op het terrein waarin specifieke maatregelen worden genomen om de woonwijk van de toekomst te realiseren: minder afval, rationeel watergebruik, een dalend energiegebruik, goede openbaar vervoersontsluiting, een verdere daling van de CO₂-emissies en een stijging van het aandeel elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling. Met deze acties ontwikkelen we de 'groene economie' in Vlaanderen. De ecowijken en maatregelen om rationeel watergebruik te stimuleren dragen bij om de kwaliteit van onze waterlopen in onze steden en daarbuiten verder te verbeteren. Uit de proefprojecten leren we hoe we de stimulansen kunnen verbreden en veralgemenen. Het behalen van de doelstellingen op het vlak van afval, CO₂, watergebruik en energie zullen ook bepalend zijn bij de planning van nieuwe woonwijken. Goed gelegen of reeds ruimtelijk geaccidenteerde locaties krijgen de voorkeur bij de afbakening van stedelijke gebieden en de ontwikkeling van woonkernen. De resultaten van de pilootprojecten vertalen we in voorbeeldboeken.

Tenslotte moeten er bij grootschalige industriële ontwikkeling (megabedrijven, mestverwerking, biomassa enz. ...) voldoende aandacht zijn voor locatiekeuze (gevolgen voor mobiliteit, hinder ;..) en landschappelijke integratie. We zetten hiervoor het meest geschikte ruimtelijke ordeningsinstrumentarium in.

4.3.2 Strategische doelstelling 4: Beschermen en versterken van de open ruimte, landbouw, natuur en bos

Het platteland is naast de ruimte van heel wat sociaal-economische functies, tevens de plek waar de belangrijkste open ruimte functies, landbouw, bos en natuur een belangrijke plaats innemen. Het regeerakkoord stelt de gelijktijdige afbakening van 750.000 ha agrarisch gebied, extra 38.000 ha natuurgebied en 10.000 ha bosgebied – om zo te komen tot een samenhangend Vlaams Ecologisch Netwerk van 125.000 ha - evenals de 150.000 ha natuurverwevingsgebied. Tevens wordt binnen deze taakstellingen gezorgd voor extra bos en natuur in Vlaanderen. We voorzien ook in voldoende ruimte voor water.

Naast echter het voorzien van monofunctionele groene ruimtes is tevens aandacht nodig voor het multifunctioneel gebruik ervan.

Operationele doelstelling 9. Beschermen en versterken van de open ruimte, landbouw, natuur en bos

Vlaanderen wil tegen 2020 even goed scoren als andere economische topregio's op vlak van water- en luchtkwaliteit, bodembescherming, geluidshinder en biodiversiteit. Daarom is het van het grootste belang om binnen het VIA-concept "groen en dynamisch stedengewest" evenwaardig in te zetten op het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de openruimtegebieden zodat het functioneren van de landbouw en de biodiversiteitsdoelstellingen gegarandeerd kunnen worden. Gelet op de klimaatverandering en het stijgend risico op overstromingen zal binnen de open ruimte bovendien méér ruimte voor de realisatie van waterbergingsprojecten voorzien moeten worden. Onversteende ruimte en groenmassa's zoals bossen zullen een steeds grotere en essentiële rol spelen als filter- of zuiveringsruimte voor vervuilde lucht of het vastleggen van CO₂. Om het hoofd te kunnen bieden aan klimaatverandering moeten de migratiemogelijkheden van plant- en diersoorten vergroot worden. Het ruimtelijk beleid speelt een cruciale rol in het tegen gaan van versnippering en realiseren van ontsnippering. Via de effectieve realisatie van een groen-blauwe dooradering van de ruimte moet de functionaliteit van het ecologisch netwerk verhogen.

Landbouw blijft als producent van voedsel, de essentiële beheerder van de open ruimte en leverancier van groen-blauwe en andere diensten een cruciale openruimtefunctie waarvoor voldoende ruimte voorbehouden moet blijven. Stedelijke ontwikkelingen tasten vaak hoogwaardige landbouwgrond aan en zijn onomkeerbaar. Het verdwijnen van vruchtbare landbouwgrond als gevolg van verstedelijkingsprocessen drijft landbouw bovendien naar meer ecologisch kwetsbare gebieden en tast dus niet alleen de leefbaarheid van de landbouw aan, maar verhoogt ook de druk op ons ecosysteem.

We optimaliseren de rechtszekerheid van landbouwbedrijven in herbevestigd agrarisch gebied. Daartoe zal de omzendbrief RO/2005/01 ten gronde geëvalueerd en indien nodig bijgesteld worden. We onderzoeken hoe extra rechtszekerheid kan worden gegeven aan de landbouw in nietherbevestigd agrarisch gebied zonder daarbij afbreuk te doen aan de eerder gemaakte planologische keuzes in het ewestplan of ruimtelijk uitvoeringsplan voor dat gebied. De zoneeigen hoofdfunctie mag niet benadeeld worden door het verlenen van extra rechtszekerheid aan de agrarische bedrijfsvoering. Als dat toch het geval zou zijn, onderzoeken we hoe en in welke mate die initiatieven voor de rechtszekerheid gecompenseerd zullen worden. Dat geldt ook voor zonevreemde ondernemingen, zonevreemde toeristisch-recreatieve constructies en andere vormen van zonevreemdheid. We garanderen een verdere rechtszekerheid voor de landbouw via effectieve uitvoering van de taakstelling uit het RSV.

De open ruimte in een sterk verstedelijkt Vlaanderen is meer dan ooit een kwetsbare, schaarse en onvervangbare hulpbron die goed beheerd en voldoende beschermd moet worden om voedselzekerheid te garanderen, risico's op natuurrampen te verkleinen of een tekort aan water of energie te voorkomen.

Via een actief partnerschap met de openruimteactoren zullen we vanuit ruimtelijke ordening investeren in uitvoeringsgerichte openruimteprojecten. Essentieel daarbij is dat we het instrumentarium van de ruimtelijke planning maximaal afstemmen met de instrumenten van het gebiedsgericht natuurbeleid en het beleid inzake landinrichting. Op die manier wil ik komen tot een flexibel en efficiënt systeem gericht op ruimtelijke kwaliteit en een effectieve realisatie van bestemmingen. Investerings in kwaliteitsvolle openruimteprojecten zullen bovendien in de toekomst steeds prominenter ingezet moeten worden als hefboom voor het realiseren van infrastructuurprojecten of gebieden voor stedelijke activiteiten en het verlagen van de druk van economische ontwikkelingen op de biodiversiteit en het milieu.

Vanuit het ruimtelijk beleid zal daarom in overleg met de ministers bevoegd voor natuur en landbouw en met de betrokken administraties een gebiedsgericht meerjarenprogramma opgesteld worden voor de plannings- en inrichtingsinitiatieven voor de natuurlijke en agrarische structuur, uitgaande van de reeds lopende projecten en de prioriteiten gesteld in het regeerakkoord, waarbij de inzet van middelen en personeel maximaal gebundeld worden. Administratieoverschrijdende coördinatie moet ervoor zorgen dat de voortgang van het programma beleidsmatig opgevolgd wordt en dat de projectwerking geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd wordt. Prioriteiten daarbij zijn:

- De realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-netwerk mogelijk maken door in overleg met het Agentschap voor Natuur en Bos te werken aan de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen voor bijkomende natuur- en bosgebieden en natuurverwevingsgebieden.
- Verder uitvoering geven aan het geactualiseerd Sigmaplan, het beschermingsprogramma kust-verdediging en de realisatie van de doelstellingen van het integraal waterbeleid en de bekkenbeheersplannen via de opmaak van specifieke ruimtelijke uitvoeringsplannen voor de realisatie van gecontroleerde overstromingsgebieden.
- Het bieden van rechtszekerheid en ontwikkelingsmogelijkheden aan landbouwers die duurzaam ondernemen in goed gestructureerde agrarische gebieden waarbij gebieds-specifiek ingespeeld kan worden op de potenties en kwaliteiten die de open ruimte in een gebied biedt en innovatieve functiecombinaties (bv. energieopwekking...) mogelijk gemaakt worden. Daarom wordt effectief uitwerking gegeven aan de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen m.b.t. de acties in het kader van de operationele uitvoeringsprogramma's van de afbakeningsdossiers van de agrarische en natuurlijke structuur. Een specifiek aandachtspunt is de duurzame ruimtelijke ontwikkeling van concentratiegebieden voor glastuinbouw en het realiseren van agrarische bedrijvenzones voor glastuinbouw waar nuttig (o.a. op basis van het lopend ruimtelijk onderzoek voor glastuinbouw-concentratiegebied rond Sint-Katelijne-Waver).

Tenslotte stellen we een aantal transformaties vast op het platteland als gevolg van nieuwe maatschappelijke vragen inzake recreatieve voorzieningen (hobbylandbouw, paardensport, plattelandstoerisme...), energieproductie (wind- en zonnevanggebieden, biomassa) of specifieke economische activiteiten die de open ruimte opzoeken of er inherent mee verbonden zijn (delfstoffenwinning...). Het is evident dat de basisfunctie van de ruimte bestemd voor landbouw hierdoor niet in het gedrang mag gebracht worden. Dit geldt evenzeer voor de biodiversiteitsdoelstellingen en de erfgoedwaarde van de open ruimte.

We werken mee met de bevoegde minister bij het in kaart brengen van de zonevreemde bebos-
sing en we herbestemmen de bossen waar dat nuttig en mogelijk is.

Operationele doelstelling 10. Verder inzetten op functionele verweving

Mede in het licht van de hiervoor gemelde transformaties in de open ruimte, zullen we nieuwe en inventieve strategieën inzake hergebruik, meervoudig ruimtegebruik en verweving van functies moeten ontwikkelen. Dit wordt ongetwijfeld een grote uitdaging voor deze beleidsperiode ook al omdat de planning in belangrijke mate werkt met de aanduiding van monofunctionele zones.

Verweving is in de regel een feitelijke toestand op terrein waarbij twee of meerdere functies samen in ondergeschikte of nevenschikte vorm voorkomen. Verweving kan aldus voorkomen in alle bestemmingsgebieden.

Toegepast op de woonomgeving zijn stedelijke gebieden bij uitstek zones waarin verschillende functies naast mekaar bestaan. Dit maakt precies de sterkte uit van het stedelijk milieu en het vormt ook voor kleinschalige economische functies een goede omgeving. Tegenover deze multifunctionele omgeving staan heel wat monofunctionele ruimtes. Enerzijds heeft dit te maken met de kwetsbaarheid van deze zones (bv natuurgebieden). Anderzijds worden hierop hardere (economische) functies afgezonderd.

Toegespitst op de monofunctionele economische ruimtes is het uiteraard een goede zaak dat zeer grootschalige activiteiten met een belangrijke omgevingsimpact op dergelijke zones functioneren. Aan de andere kant kan men niet omheen de economische transitie die ervoor zorgt dat heel wat tertiaire activiteiten in de plaats komen van industriële activiteiten. Voor veel van die activiteiten is een multifunctioneel milieu waarschijnlijk een betere omgeving dan een monofunctionele ruimte. Modellen voor economische ruimte in de toekomst zouden dan ook meer moeten rekening houden met de nood aan meer multifunctionele ruimtes, zonder hierbij evenwel de andere functies (zoals wonen, natuur en open ruimte) die van dezelfde ruimte gebruik maken onder druk te zetten.

De sterke verweving van enerzijds weiden en akkers en anderzijds kleinschalige landschapselementen zorgt ervoor dat binnen sommige op het gewestplan aangeduide agrarische gebieden landbouw en natuur reeds nevenschikt voorkomen. Functionele verweving bestaat. Deze verweving wordt in de praktijk vandaag georganiseerd via beheersovereenkomsten. Het is evident dat hiermee de planologische bestemmingen niet in vraag worden gesteld.

Ten aanzien van toeristisch-recreatief neven- of medegebruik van het platteland zullen, omwille van de toegenomen vrije tijd, inspanningen moeten gebeuren die de toegankelijkheid en de kwaliteit verhogen, zonder hierbij evenwel de basisfunctie van het platteland te hypothekeren.

De reeds aangevatte ontwikkeling van beleidslijnen²⁵ hieromtrent wordt verder gezet. Tevens ondersteun ik vanuit mijn bevoegdheid Ruimtelijke Ordening het beleidsdomeinoverschrijdend plan rond '100 jaar Groote Oorlog' ten volle.

4.3.3 Strategische doelstelling 5: Investeringsmogelijkheden maken door ruimte om te ondernemen

25 UGent, Technum, Resource Analysis, AMRP, 2007, Diversiteit in vormen en voorkomen van verweving in Vlaanderen.

De mondialisering van de economie zorgt er paradoxaal voor dat ook het 'lokale' (het vestigingsmilieu) een toenemend belang kent (de eerder toegelichte global/local paradox). Met de Lissabonstrategie streeft Europa naar een krachtige kenniseconomie, gericht op de aanwezigheid van menselijk kapitaal, digitalisering, duurzaam energie- en materiaalgebruik, duurzaam milieu- en mobiliteitsbeleid. Zo'n ontwikkeling, mede aangestuurd door de mondialiserende netwerkeconomie, gaat onmiskenbaar gepaard met ruimtelijke veranderingen en gewijzigde ruimtevragen. Ruimte van "oude" industriële activiteiten komt vrij. Dynamische sectoren zoals research, detailhandel, logistiek of kantoren vragen professionele locaties die aan specifieke vereisten voldoen. Door de ruimtelijk ondersteuning van onze troeven zoals een hooggeschoolde bevolking, goede bereikbaarheid en prettig leefklimaat, draag ik bij aan een Vlaanderen dat uitgroeit tot een competitieve, polyvalente kenniseconomie die op een duurzame wijze welvaart genereert, innovatie stimuleert en een attractief internationaal vestigingsklimaat biedt voor investeringen.

Zeker in functie van de mondiale concurrentie betekent dit dat we sterk moeten investeren in creatieve steden en in de omgevingsfactoren die deze economische niches nodig hebben. Daarnaast kent Vlaanderen ook andere segmenten in de kenniseconomie die naast economische meerwaarde ook kansen bieden op sociaal-culturele en ecologische duurzaamheid: de sterk gespecialiseerde land- en tuinbouw, ontwikkeling van alternatieve energiebronnen, de artistieke sector, de zorgsector, het toerisme, het ruraal ondernemerschap enz. Ook hier dient het ruimtelijk beleid waar nodig een aangepast beleidskader te ontwikkelen.

Verder heeft Vlaanderen een aantal troeven die ze dient uit te spelen en waar ook het ruimtelijk beleid verder zal op inzetten. Het betreft ondermeer de unieke geografische positie in Noordwest Europa waardoor de Vlaamse poorten, in samenwerking met een multimodale logistieke sector een belangrijk aandeel levert aan onze welvaart (zie ook 4.3.4 Strategische doelstelling 6:

Vlaanderen als slimme draaischijf voor vervoer en logistiek). Daarnaast ligt Vlaanderen op slechts enkele uren reisafstand van de welvarende miljoenenagglomeraties Randstand, Ruhrgebied, Londen en Parijs.

Een aandachtspunt is de werkloosheid die zich ten gevolge van de economische crisis vooral laat voelen in de stedelijke gebieden. Buiten de steden is de groei van werkloosheid beperkter. Op langere termijn daarentegen wordt een krapte op de arbeidsmarkt voorspeld, omwille van de vergrijzing en afname van de actieve bevolking. In sommige regio's is er nu al een werkloosheidsgraad die dicht tegen de frictiewerkloosheid aanzit. Dit heeft ongetwijfeld ook ruimtelijke gevolgen (bv. lange afstandspendel naar, of meer nood aan bijkomende huisvesting, in gebieden met een tekort arbeidskrachten).

Operationele doelstelling 11. Voldoende bijkomende bedrijventerreinen bestemmen om investeringen toe te laten

De effectieve uitvoering van het RSV 1, samen met de korte termijn herziening, impliceert de bijkomende planning van 7000 ha bedrijventerreinen. Hiermee moet op subregionaal niveau een ijzeren voorraad systeem worden gerealiseerd.

De stedelijke gebieden, zowel grootstedelijk als regionaalstedelijk, spelen een hoofdrol in de economie. De dynamiek is vandaag vooral groot in de kleinstedelijke gebieden ondermeer omdat het maatschappelijk draagvlak in de grotere steden voor bijkomend bedrijventerreinen beperkt is.

De gestarte initiatieven voor de bestemming van bijkomende regionale bedrijventerreinen in groot- en regionaalstedelijke gebieden en het economisch netwerk Albertkanaal zullen dan ook worden voortgezet. Hierbij zal rekening worden gehouden met de behoeften aan een ijzeren voorraad op subregionaal niveau; in de kwantitatieve taakstellingen voor de periode na 2007 zoals voorzien in de kortetermijnherziening van het RSV1 is eveneens rekening gehouden met de doelstelling om een ijzeren voorraad op subregionaal niveau te garanderen. Het kaderdecreet ruimtelijke economie zal een coherent en samenhangend ruimtelijk economisch beleid moeten waar maken. Dit sectorale decreet zal onder meer de basis vormen voor de sectorale inbreng vanuit het beleidsdomein economie in de ruimtelijke planningsprocessen enerzijds, en voor de invulling van de bestemde bedrijventerreinen anderzijds. Het spreekt voor zich dat conform het partnerschapsmodel de minister van economie hiervoor bevoegd is, maar dat dit decreet in overleg met de minister van ruimtelijke ordening zal worden opgemaakt.

In het kader van het subsidiariteitsbeginsel en het principe van meer verantwoordelijkheid geven aan verantwoordelijke lokale besturen (responsabilisering– zie hiervoor ook bij strategische doelstelling 5), krijgen de gemeenten voldoende autonomie om kmo-zones te realiseren. Om voor voldoende aanbod aan kmo-grond te zorgen, kunnen de gemeenten in het buitengebied onder bepaalde voorwaarden die gericht zijn op duurzaamheid, draagkracht, ruimtelijke kwaliteit en synergie, zoals eerder geconcretiseerd, meer dan vijf hectare ontwikkelen en dit met respect voor de taakstellingen en de ruimtebalans. Het loslaten van de grens van 5 ha impliceert dat terreinen voor lokale economie voor meerdere gemeenten tegelijkertijd kunnen functioneren en dat een degelijke inrichting en beheer mogelijk wordt. Ook een combinatie met de regionale terreinen is hierbij een optie. Hierbij zal ook een ondersteuning moeten komen van een gewijzigde gemeentelijke fiscaliteit om gemeenten ertoe aan te zetten samen te werken.

Operationele doelstelling 12. Voor dynamische sectoren en plekken worden voldoende investeringskansen gecreëerd

Met 'creatieve steden' willen we laboratoria creëren van innovatie in de economie. Ruimte dient vrijgemaakt voor investeringen van innovatieve bedrijven, research en kantoren. Vooral zakelijk diensten, gezondheidszorg en maatschappelijke diensten zijn de sterke groeisectoren die moeten gefaciliteerd worden. Op basis van het klimaat- en CO2-debat dienen WIN/WIN-situaties gezocht. In het segment van de hernieuwbare energie moet dit gesteund worden op een ruimtelijke visie.

De luchthavenregio van Zaventem heeft alle kenmerken van een economische groeipool. De ruimtebehoevende dienstverlening (logistiek) en de complementariteit met de internationale besluitvormingscentra in Brussel, zijn de basis van deze economische motor. Voor (de nabije omgeving van) de luchthaven voldoende investeringskansen voor de groeipool worden gecreëerd.

De poortfunctie van de luchthaven van Zaventem en van de luchthavens in het algemeen vraagt naast voldoende ruimte tevens een coherent ruimtelijk beleid in en rond de luchthaven. Dit beleid moet afgestemd zijn op de geldende internationale veiligheidseisen (bvb obstakelwetgeving, veiligheidsstroken, ...) en moet voorzien in de begeleiding en investering in de ontwikkeling van de luchthaven(regio) met de nodige flankerende maatregelen (zoals specifieke bouwvoorschriften, akoestische isolatie, ...) ten behoeve van de leef- en woonkwaliteit. Dit is essentieel om (toekomstige) conflicten tussen luchthavens en de omgeving te vermijden.

Ik neem maatregelen binnen de ruimtelijke ordening als een onderdeel van de zogenoemde evenwichtige aanpak²⁶ van het beheer van vliegtuiglawaai. Hier ontstaat de koppeling met de aanpak van omgevingslawaai, incl. het lawaai afkomstig van luchthavens. Een belangrijk aandachtspunt in de vroegere adviezen²⁷ van de VLC was de afstemming met het afbakeningsproces voor het Vlaams Strategisch gebied rond Brussel. Het ontwerp eindrapport van dit proces stelt voor wat betreft bijkomende (woon)ontwikkelingen in het 'ruime Zaventemse' een luchthaventoets voor.

In deze context wees de Vlaamse Luchthavencommissie (VLC)²⁸ er op dat voor de zwaarst belaste zones onmiddellijk kan gestart worden met het uitwerken van ruimtelijke ordeningsmaatregelen, deze zijn immers onafhankelijk van de vliegroutes en hiervoor is geen toets nodig. Dit werd bovendien reeds opgenomen in de oriënterende tussentijdse beslissing van de Vlaamse Regering over het VSGB van 11 mei 2005.

Ik ondersteun de noodzaak van een milieuzonering met specifieke maatregelen, te starten met deze meest belaste zones. Ik betrek hierbij eveneens de VLC.

Tot slot stel ik een duidelijke visie op over winkelen in Vlaanderen op basis van de studie 'afwegingskader grootschalige detailhandel' die is afgerond. Doel van de studie was om na te gaan in welke mate de ruimtelijke dynamiek van grootschalige detailhandel te sturen is en met welke maatregelen, dit zowel voor bestaande als nieuwe vestigingen. Het afwegingskader dient in te gaan op aanbodbeleid, herstructurering en optimalisatie en locatiebeleid, met kernversterking als uitgangspunt door het invoeren van kernwinkelgebieden en herziening van kleinhandelszones. Tevens wordt nagegaan hoe kan worden ingespeeld op de dienstenrichtlijn.

Finaal zal de afweging van de inplanting van grote winkelvestigingen worden geïntegreerd in de ruimtelijke ordening, waarbij het concept van kernwinkelgebieden wordt ingevoerd en de afbakening van kleinhandelszones wordt aangepast. In een overgangsfase zal een winkelvisie voorwerp uitmaken van een omzendbrief 'ruimtelijke inplanting van winkelcentra', die ik op korte termijn zal opmaken. Ik leg deze omzendbrief voor overleg voor aan de SARO waarin ook de sociale partners zijn vertegenwoordigd. De uitgangspunten daarvoor vormen de complementariteit met de handel en wandel in de binnensteden, het vermijden van ongewenste aanzuigeffecten ten nadele van de binnensteden en het voorkomen van verdere lintbebouwing.

26 EU/2002/30 en omgezet in KB 25/09/2003

27 Advies over de strategische visie Zaventem 2025 – 17 oktober 2006. Advies over het ontwerp ontwikkelingsperspectief Zaventem 2025 – 11 mei 2006

28 Strategische Visie Zaventem 2025 – 20 juli 2006. Oriënterende tussentijdse beslissing over het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel – 11 mei 2007

Operationele doelstelling 13. Blijvend inzetten op het hergebruiken, verdichten en activeren van onbenutte bestaande bedrijventerreinen.

Door het krimpen van de industriële werkgelegenheid, ontstaan er mogelijkheden voor het economisch hergebruik van de verlaten industriële gebouwen en sites. Samen met mijn collega's bevoegd voor leefmilieu en economie, zal ik vanuit het ruimtelijk beleid onverminderd inzetten op een ruimtelijk kwalitatieve en verantwoorde ontwikkeling en sanering van brownfields, en op de herwaardering van vervuilde bedrijfsgronden. Ten volle wordt getracht om actuele door het beleid gewenste en verantwoorde ruimteclaims te richten op ongebruikte, te saneren sites. Waar nodig zullen hiervoor bestemmingswijzigingen worden doorgevoerd om investeringen te accommoderen.

Daarnaast zal ik in samenwerking met de minister bevoegd voor economie inzetten op het activeren van onbenutte bedrijfsgronden en bedrijfspanden, met als doelstelling het bereiken van een realisatiegraad van 95% tegen 2020. We zullen onderzoeken hoe activeringsheffingen, des-affectatie en planologische ruil kunnen ingezet worden en het Grond- en Pandendecreet uitbreiden. Aansluitend hierbij is duidelijk dat een goede monitoring noodzakelijk is.

De (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen en verlaten sites dient op een ruimtelijk kwalitatieve en duurzame manier te gebeuren. Het recente ideeënboek "Kwalitatieve bedrijventerreinen" is hiervoor een stimulans. In overleg met de bevoegde administratie, al dan niet in uitvoering van het kaderdecreet Ruimtelijke Economie, kunnen bijkomende initiatieven genomen worden.

Er zal evenwel niet enkel worden ingezet op de kwalitatieve ontwikkeling van monofunctionele bedrijventerreinen. Een belangrijk deel van de Vlaamse economie ligt immers verweven in bewoond weefsel of in de open ruimte. Voor heel wat segmenten in de innoverende economie is een multifunctioneel milieu interessanter dan een monofunctioneel milieu. Zonder andere ruimtegebruikers in de verdrukking te brengen, zal een kwalitatieve verweving van economische activiteiten, bijvoorbeeld in hergebruiksites, worden gestimuleerd.

4.3.4 Strategische doelstelling 6: Vlaanderen als slimme draaischijf voor vervoer en logistiek

Ten gevolge van de mondiale netwerkeconomie, wordt onze industrie verder toegespitst op onder meer de industrieën die geënt zijn op de locatievoordelen van de poorten (havens, luchthavens) en de centrale ligging van Vlaanderen. Het is mijn bedoeling om deze troeven van Vlaanderen met het ruimtelijk beleid verder te versterken. Naast de havens en zeehavens denk ik dan voornamelijk aan de sterk uitgebouwde infrastructuur voor de verschillende modi (autosnelwegen, spoorwegen en binnenvaart).

De toenemende verkeerdrukke en de daardoor ook groeiende files vormen evenwel een bereikbaarheids- en doorstromingsprobleem, hetgeen een bedreiging is voor de vestiging van logistieke activiteiten die strategisch belangrijk zijn voor Vlaanderen. Oplossingen hiervoor liggen onder meer in de betere benutting van de bestaande infrastructuur, met een spreiding over de verschillende modi. De doelstelling is om samen met de minister bevoegd voor mobiliteit te komen tot een duurzaam mobiliteitssysteem dat een antwoord biedt op de economische, sociale en milieubehoefte.

Belangrijk in deze is evenwel ook dat de verschillende activiteiten op de juiste locatie worden ingeplant, met andere woorden dat het locatiebeleid verder wordt doorgezet. Opnieuw gaat het om zowel economische activiteiten, met in het bijzonder de logistieke activiteiten, als om residentiële en aanverwante ontwikkelingen (recreatieve, commerciële, ...).

Operationele doelstelling 14. Ondersteunen van multimodaal transport, modal shift en comodaliteit door middel van infrastructuur

Vooreerst faciliteer ik vanuit de ruimtelijke ordening de klemtonen in het regeerakkoord om te komen tot een verhoogde comodaliteit en modal shift zoals door de vertramming van het openbaar vervoer, de verbeterde doorstroming voor het openbaar vervoer, pijpleidingentransport ter ontlasting van ander transportmodi, enz. .

Om de bereikbaarheids- en doorstromingsproblematiek, die een hypotheek legt op het functioneren van onze economie, aan te pakken, moet zoals gesteld een duurzame modal shift worden gerealiseerd. Er moet worden ingezet op het verhogen van de multimodaliteit en duurzaamheid van het vervoerssysteem. Dit geldt zowel voor de logistieke activiteiten als voor personenmobiliteit. Hoewel veel van de noodzakelijke stappen daartoe buiten de ruimtelijke ordening liggen – waarbij ik dan onder meer denk aan de ‘slimme mobiliteit’ en aan het inzetten op samenwerkingsverbanden tussen bedrijven rond logistieke aspecten – heeft het ruimtelijk beleid ook een niet te onderschatten rol terzake, zowel op vlak van faciliteren van de geplande investeringen als op vlak van stimuleren.

Bijkomende ruimtelijke ontwikkelingen voor transportinfrastructuur zijn geen evidentie, gelet op de schaarse ruimte die er is. De aanwezige infrastructuur moet dan ook optimaal worden benut, voor de juiste doeleinden gebruikt en efficiënt ingericht, maar ook waar nodig moet worden opgewaardeerd en uitgebreid. De missing links van het RSV in het vervoerssysteem moeten worden gerealiseerd. Wat dit aspect betreft, moet het ruimtelijk beleid de nodige investeringen op een vlotte wijze faciliteren. In nauw overleg met de betrokken actoren – zowel de administraties, de lokale besturen als de sectoren zelf – is het aan mijn administratie om reeds van in het begin van het proces mee te denken over de wijze waarop dit op een ruimtelijk verantwoorde en kwalitatieve manier kan gebeuren of van bij het begin aan te geven wat niet kan. Op die manier kunnen de noodzakelijke formele procedures vlot worden doorlopen. Een aandachtspunt hierbij is het vergunningenbeleid. Zoals gesteld in het regeerakkoord maken we meer infrastructuurwerken mogelijk zonder ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP). We vullen het uitvoeringsbesluit ruimer in en maken zo de snellere realisatie van belangrijke infrastructuurwerken mogelijk. De typevoorschriften moeten meer ruimte laten voor de uitbreiding van infrastructuur van openbaar nut, zonder daarvoor de initiatiefnemer te verplichten een tijdrovende procedure van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP) met MER of MER-screening te volgen.

Wat betreft de realisatie van de missing links in het vervoerssysteem – zowel de weginfrastructuur als de spoor- en waterweginfrastructuur, zal mijn administratie constructief haar rol opnemen in de lopende of nog op te starten processen, met als doel op een vlotte en ruimtelijk kwalitatieve manier de nodige ruimte te voorzien en snel tot realisatie over te kunnen gaan. Ook in de planningsprocessen voor de Vlaamse zeehavens zal in samenwerking met de betrokken actoren ingezet worden op het accommoderen van infrastructuren met het oog op modal shift-verschuivingen, hinterlandontsluitingen en spoorontsluitingen.

De realisatie van missing links betreft in bepaalde gevallen de realisatie van een nieuwe infrastructuur, hetgeen vanzelfsprekend een impact heeft op de omgeving en derhalve ook op verschillende actoren / sectoren. Een breed opgezet overlegproces kan tijdig inspelen op de bezorgdheden en potentiële knelpunten en de nodige maatregelen nemen, waardoor het draagvlak voor de ingrepen sterk toeneemt.

Tenslotte onderzoeken we in welke mate pijpleidingentransport, ondermeer voor de chemische industrie, een grotere rol kan spelen in de slimme logistiek, onder meer door onderzoek naar een transparanter en sneller vergunningsbeleid.

Operationele doelstelling 15. Ondersteunen van multimodaal transport, modal shift en co-modaliteit door middel van het voeren van een locatiebeleid

Niet alleen infrastructuur is essentieel met het oog op de modal shift en het verhogen van de multimodaliteit. Even belangrijk is een goede inplanting van de verschillende mobiliteitsgenererende activiteiten, waarbij ruimtelijke ordening een structurerende factor is. Een doordachte inplanting van bedrijventerreinen, logistieke centra en woonfuncties is cruciaal om versnippering van de ruimte tegen te gaan en goederen en mensen te kunnen bundelen, zodat collectief vervoer mogelijk is. Een goede inplanting van economische activiteiten ondersteunt en stimuleert bovendien de eerder vermelde samenwerkingsverbanden tussen bedrijven bijvoorbeeld voor de gezamenlijke organisatie van bepaalde logistieke activiteiten.

Hierin speelt het locatiebeleid een belangrijke rol, waarbij wordt nagegaan welke mobiliteitsprofiel (-eisen) bepaalde activiteiten hebben, waarna dit gekoppeld kan worden aan het mobiliteitsprofiel (-kenmerken) van locaties. Zo zullen logistieke activiteiten worden ingeplant op locaties die reeds bi- of trimodaal ontsloten zijn. Op aan waterwegen gelegen locaties (zoals het economisch netwerk Albertkanaal) of in de zeehavens zullen in eerste instantie watergebonden activiteiten worden ingeplant. Nog in dit kader zal, samen met de betrokken administraties en actoren, worden onderzocht of en op welke plekken in Vlaanderen bijkomende “overslagplatformen” kunnen worden aangelegd, zowel multimodale transferia voor personenvervoer als multimodaal ontsloten containertransferia/ intermodale terminals voor goederenvervoer. Beiden kunnen op de cruciale plaatsen het wegtransport ontlasten. Zowel in de zoektocht naar de juiste locaties als in het faciliteren en inrichten ervan zal de ruimtelijke ordening haar rol, in overleg en samenwerking met de verschillende bestuursniveaus, sectoren en andere partners, opnemen.

Naast het inplanten van activiteiten op locaties met het juiste mobiliteitsprofiel, dient ook de omgekeerde afstemming te gebeuren: investeringen in lijninfrastructuren en meer bepaald in openbaar vervoerssystemen worden best afgestemd op de feitelijke en geplande ruimtelijke ontwikkelingen. Dit is uiteraard een taak voor mijn collega bevoegd voor mobiliteit en openbare werken. Wederzijds overleg moet ervoor zorgen dat de door de aanbieders van openbaar vervoer geplande ingrepen (de zogenaamde “vertraming”) afgestemd zijn op de geplande ruimtelijke ontwikkelingen en deze ondersteunen. Op die wijze kan openbaar vervoer geplande ruimtelijke ontwikkelingen ondersteunen en vice versa. Essentieel hierbij is opnieuw het opbouwen van een draagvlak door middel van communicatie en overleg met de verschillende actoren en het middenveld.

4.3.5 Strategische doelstelling 7: Ruimtelijk beleid gericht op duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit

Voldoende beschikbare ruimte is belangrijk om een antwoord te bieden op de ruimteclaims en ruimtevragen. Toch mag een ruimtelijk beleid niet gereduceerd worden tot een louter kwantitatief verhaal. Het ruimtelijk beleid moet zich zeker ook focussen op ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid, op het kwalitatief inrichten van de omgeving. Een verbeterde omgevingskwaliteit is immers ook vanuit de invalshoek van regionale concurrentie en het aantrekken van investeerders van belang.

Ruimtelijke kwaliteit is een begrip waarvoor moeilijk een scherpe definitie te formuleren is. Algemeen wordt aanvaard dat de bouwstenen voor ruimtelijke kwaliteit bestaan uit de gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen omschrijft ruimtelijke kwaliteit als de maatschappelijke waardering van de ruimte. De beleving van de gebruikers staat boven de intrinsieke kenmerken van de ruimte. Een kwalitatieve inrichting van de ruimte ontspruit dus niet enkel in de hoofden van planners en ontwerpers, maar is

het resultaat van een grondige afstemming aan de verwachtingen en ervaringen van de gebruikers van die ruimte, nu en in de toekomst. Vast staat dat ruimtelijke kwaliteit locatie-, tijd -en cultuurgebonden is. Het objectiveren ervan is dan ook geen eenvoudige opdracht. Toch moet dit een van de uitgangspunten zijn bij mijn beleidsbeslissingen en de verdere concrete inrichting van de ruimte. Dat zoveel mogelijk objectiveren moet tegelijk de uitgangspunten van ruimtelijke kwaliteit beter bespreekbaar en begrijpbaar maken.

Duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit moet verankerd worden doorheen elke stap van het hele proces van visievorming, beleidsformulering en -standpuntbepaling, vertaling naar beleidsdocumenten zoals plannen, het locatieonderzoek voor een project, de inrichting of realisatie ervan, tot en met het beheer.

Ik ga op korte termijn na hoe we dergelijke doelstellingen blijvend, maar best verder geïntensifieerd kunnen omzetten naar een daadwerkelijk garanderen van de realisatie en het behoud ervan. Ruimtelijke kwaliteit van onze woon- en werkomgeving en onze leefwereld in het algemeen is immers bijzonder belangrijk voor het welbehagen van de mens. Tegelijk stellen we vast dat de burger steeds meer, en terecht, belang hecht aan de kwaliteit van de omgeving.

Operationele doelstelling 16. Ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid garanderen bij het beheer van de ruimte

Vlaanderen moet zich voorbereiden en antwoorden op de uitdagingen die zich nu, maar ook in de toekomst, stellen ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkelingen. Het spreekt voor zich dat we daar duurzame kwalitatieve oplossingen moeten tegenover stellen. Een doelstelling moet zijn om op een systematische manier na te gaan of over de diverse kwaliteitsaspecten is nagedacht bij het een concept en de realisatie van een plan of een project.

Een methodiek ontwikkelen om ruimtelijke kwaliteit te herkennen en te waarderen – en dus bespreekbaar te maken – is mogelijk. Diverse recente documenten en publicaties hebben dit al aangetoond: het werkboek “Kwalitatief Verkavelen”, het ideeënboek “Kwalitatieve Bedrijven-terreinen”, enz.. Ik ga na hoe de uitgewerkte methodiek (bouwstenen, kwaliteitsdimensies, voorbeelden, ...) best kan gecommuniceerd worden naar lokale besturen, ontwerpers, projectontwikkelaars, enz. opdat ook zij deze naast eigen inzichten inzake kwaliteit, kunnen implementeren in hun beleid en praktijk. Ook een sensibilisering is belangrijk zodat kwaliteitsvol omgaan met de ruimte ook voor deze actoren – en uiteraard de gebruikers ervan – voordelen biedt. Op langere termijn gaan we na of gelijkaardige publicaties, richtlijnen of dergelijke meer nuttig of nodig zijn, bijvoorbeeld ten aanzien van dichtheidsbeheer, omgaan met diversiteit in het wonen, inzonderheid wat betreft het integreren van de noden ten aanzien van zwakkere bewoningsgroepen (objectieven uit het decreet Grond- en Pandenbeleid), multifunctioneel omgaan met de open ruimte en beeldkwaliteit ervan, enz. Verder onderzoek zal uitmaken welke zaken prioritair aan te pakken zijn.

Zoals gezegd is ruimtelijke kwaliteit moeilijk lineair te definiëren. De Codex heeft een aantal aspecten (beoordelingsgronden ten aanzien van de overeenstemming met een “goede ruimtelijke ordening) opgesomd waar een project dient aan te worden getoetst. Het spreekt voor zich dat we die en andere ruimtelijke kwaliteitsaspecten ook betrekken bij de totstandkoming van beleidsbeslissingen, de opmaak van plannen, enz.

Op korte termijn is het belangrijk dat nagaan wordt welke aanpak (strategie en instrumenten) de Vlaamse overheid kan ontwikkelen om een hogere ruimtelijke kwaliteit te bereiken. Het spreekt voor zich dat ruimtelijke kwaliteit ook te maken heeft met een bewustwording die pas op langere termijn goed zichtbare resultaten heeft.

Ten einde een grotere ruimtelijke kwaliteit te bereiken zal er nauw samengewerkt worden met het Team Vlaams Bouwmeester, alsook met de ontwerperswereld (ruimtelijke planners, stedenbouwkundigen, architecten en landschapsarchitecten). Tenslotte is ook de handhaving van die kwaliteit een belangrijk aandachtspunt.

4.4 Beleidslijn 4: Herdenken en een vereenvoudiging van het instrumentarium.

Het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium moet realisatiegericht zijn. Dat systeem moet daarom het volledige gamma bestrijken van strategisch beleidsplan tot projectwerking op het terrein. In diverse adviezen en onderzoeksdocumenten worden nuttige suggesties geformuleerd: werken met gebiedsovereenkomsten, onderhandelde normen, voldoende aandacht besteden aan de projectwerking, een strategisch ruimtelijk uitvoeringsplan als referentiekader,... De ruimtelijke ordening moet antwoorden bieden op de verwachting van regels over het ruimtegebruik maar ook voldoende flexibiliteit bieden om maatschappelijke veranderingen op te vangen.

4.4.1 Strategische doelstelling 8: Ruimtelijk ordeningsinstrumentarium voor en op het ritme van de maatschappij

De wetgeving op de ruimtelijke ordening is met de Codex fundamenteel herschreven en vraagt een serieuze inwerking van alle betrokken actoren en besturen. Het is evident dat ik een periode van decretale rust nastreef zodat ik de Codex in een serene context gefaseerd in werking kan stellen. Dit neemt niet weg dat een aantal evidente, efficiënte en effectiviteitsverhogende, vereenvoudigingen reeds op korte termijn zullen worden doorgevoerd. Ook conflicterende regelgeving of grafische overlappingsen worden maximaal weggewerkt. Tevens werken we de tracés en bufferstroken op de gewestplannen voor infrastructuur die niet meer zullen gerealiseerd worden snel weg. Wat betreft het wegwerken van grafische overlappingsen, van tracés en bufferstroken zal ik aan mijn administratie de opdracht geven om samen met andere betrokken administraties een plan van aanpak voor te bereiden, dat ik op een zo kort mogelijke termijn naar de Vlaamse Regering zal brengen. Ook monitoren we de bestaande instrumenten op het bereiken van hun doelstellingen. Zo bijvoorbeeld evalueren we de gewestelijke stedenbouwkundige verordening toegankelijkheid, zodat indien nodig de stedenbouwkundige verordening kan worden verbeterd.

Verder zijn er in functie van mijn beleidskeuzes een aantal fundamentele facetten die ik wens bij te sturen en die ik hieronder aangeef. Het spreekt voor zich dat ik bij het herdenken van het instrumentarium qua timing en middelen een afstemming realiseer met de andere initiatieven die in de beleidslijnen aan bod komen.

De ruimtelijke ordening heeft een integrerende en coördinerende rol om de diverse maatschappelijke activiteiten met de sectorale aanspraken gelijktijdig af te wegen om te komen tot ruimtelijke keuzes, kwaliteit en duurzaamheid, vanzelfsprekend binnen de eigen ruimtelijke beleidskaders en doelstellingen. Deze rol moet op een efficiënte manier worden opgenomen en moet voldoende realisatiegericht en dynamisch zijn om in te spelen op de maatschappelijke veranderingen en uitdagingen. Daartoe moet ook nagegaan worden of de beschikbare instrumenten op het vlak van plannen, vergunnen en handhaven, voldoende effectief zijn en voldoende effectief ingezet worden. Bovendien moet het ruimtelijk beleid zich meer strategisch en selectief opstellen. Dit wordt ook noodzakelijk omdat de beschikbare middelen vandaag meer dan ooit beperkt zijn. Er is dus nood aan een duidelijke selectieve en uitvoeringsgerichte ruimtelijke strategie en lange termijnvisie. Er is nood aan gedragen ruimtelijk beleid op basis van partnerschap met de stakeholders. En er is nood aan goede afspraken over de taakverdeling tussen de betrokken partners.

Operationele doelstelling 17. Het partnerschapsmodel

Ruimtelijke ordening is in wezen de ruimtelijke afweging van maatschappelijke keuzes en belangen vanuit de eigen ruimtelijke beleidskaders en doelstellingen. Binnen deze context betekent de ontwikkeling van een partnerschapsmodel vooreerst een werkelijke subsidiariteit met bevoegdheden en verantwoordelijkheden op het juiste bestuurlijke niveau.

Dit betekent ten tweede dat de ruimtevrage sectoren op een gelijkwaardige wijze in de ruimtelijke afweging aan bod kunnen komen. Het wetgevend kader van de ruimtelijke ordening moet daarom de aanknopingspunten bevatten om de doelstellingen met ruimtelijke implicaties van andere sectoren te kunnen realiseren, binnen de ruimtelijke beleidskaders en doelstellingen.

Het uitbouwen van het partnerschapsmodel moet zo breed mogelijk geïnterpreteerd worden en speelt zowel bij de planningsfase, de uitvoeringsfase als de projectfase. Met dit model is het de bedoeling om een grotere beleidseffectiviteit te realiseren samen met het plaatsen van bevoegdheden en verantwoordelijkheden bij de juiste partners.

We stellen dit partnerschapsmodel voor vanuit de vastgestelde 'sectoralisering' in het beleid. Dit heeft geleid tot een toenemende politiek van 'terreinbezetting' via een grote verscheidenheid van (elkaar soms tegensprekende) sectorale instrumenten. Iedere 'sector' of 'belangengroep' tracht, via de inzet van steeds krachtigere instrumenten, eenzijdig en concurrerend ten opzichte van anderen, zijn belangen te verdedigen.

De sectoralisering van het ruimtelijk beleid, waarvan hierboven sprake, dient ook positief te worden bekeken. Ik vind het een goede zaak dat ondertussen heel wat 'sectoren' actief bezig zijn met het definiëren van de noodzakelijke ruimte en met de inrichting ervan. Ik ga verder na in welke mate sectorale doelstellingen met ruimtelijke repercussies door een eigen sectorale decretale basis of op een andere manier kunnen worden verzekerd, vanuit de noodzaak om de relatie met de wetgeving ruimtelijke ordening duidelijk te maken.

De verschillende ruimtelijke sectoren hebben hierbij de verantwoordelijkheid om de sectorale wensbeelden en ruimtelijke vragen duidelijk in kaart te brengen. De ruimtelijke ordening moet zijn integrerende en coördinerende rol spelen. Ruimtelijke ordening focust zich bijgevolg op zijn fundament namelijk het verzekeren van een maatschappelijk gedragen afwegingsproces, ruimtelijke duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit, vanuit een eigen gedragen ruimtelijke visie. In deze context kan de ruimtelijke ordening zich toeleggen op zijn kerntaak, namelijk de integrerende en coördinerende rol, vanuit de eigen beleidskaders en doelstellingen zodat ook de eigen ruimtelijke inzichten doorwerken.

Uiteraard impliceert het partnerschapsmodel ook dat de burger met het oog op draagvlakvorming actief betrokken wordt en dat het finaal het ruimtelijk beleid de keuzes maakt ten gunste van het algemeen belang; waarbij ze de klijntijnen, de marges en de metadoelstellingen neerzet en de realisatie ervan garandeert.

Er moet in deze context ook nagedacht worden over andere formules om maatschappelijke consensus voor de ruimtelijke inrichting van een gebied te realiseren. De ruimtelijke ordening valideert, vanuit zijn kernopdracht, de nieuwe samenwerkingsvormen of maakt indien nodig ruimtelijke uitvoeringsplannen op. De ruimtelijke ordening kan dan meer inzetten op het voorwaardenscheppend beleid en het benutten van de ruimtelijke kwaliteiten. Vanuit een ruimtelijk management perspectief richt ruimtelijke ordening zich bijgevolg op het faciliteren en stimuleren van de kwalitatieve ontwikkeling van gebieden en ruimtes. Eens de ruimte gefaciliteerd, bepalen sectorale instrumenten de verdere inrichting, zoals natuur-, landinrichting, maar ook economische inrichting of de eigen stedenbouwkundige instrumenten. In deze gevallen moet

onderzocht worden of de vergunningsplicht kan omgezet worden naar meldingsplicht of een vergelijkbaar instrument.

Het partnerschapsmodel houdt dus wederzijdse engagementen in van alle betrokkenen, ook engagementen over de inzet van middelen in functie van effectieve realisaties. Daartegenover kan een vereenvoudiging van de administratieve procedure geplaatst worden. Het engagement veronderstelt zowel acties, monitoring als evaluatie van de beleidsimplementatie.

Operationele doelstelling 18. Het subsidiariteitsbeginsel maximaal invullen.

Vanuit een maximale invulling van het subsidiariteitsbeginsel dienen de lokale en provinciale overheden de nodige verantwoordelijkheden op te nemen voor de invulling van hun ruimtelijke ordeningsbeleid. Gemeenten nemen o.a. de autonomie op om KMO-zones en woongebieden op hun grondgebied te realiseren. Een evaluatie van de ontvoogding van lokale besturen dringt zich op. Controle en toezicht op beslissingen vanuit de Vlaamse administratie waarvoor de gemeentes en provincies de eindverantwoordelijkheid dragen, dient tot het strikt noodzakelijke en het voor Vlaanderen relevante beperkt te worden, waardoor naast de installatie van een reële verantwoordelijkheid eveneens heel wat tijdswinst kan geboekt worden. De Vlaamse overheid heroriënteert zich hiervoor naar een rol van begeleiden en stimuleren. Uiteraard dient te worden opgevolgd hoe die verantwoordelijkheid op terrein wordt ingevuld. De formule van een visitatiecommissie kan hiervoor gehanteerd worden.

Ik wil onderzoeken of en binnen welke voorwaarden lokale overheden - individueel of in een (vrijwillig) samenwerkingsverband - die over voldoende bestuurskracht beschikken meer verantwoordelijkheid inzake het ruimtelijk beleid kunnen opnemen, ondermeer vanuit de doelstelling om exclusieve Vlaamse beleidsmateries vanuit slechts 2 beleidsniveaus aan te sturen. Zeker in geval sterke lokale besturen bestaan of ontstaan bv. in een stadsregionale context, of in een streekcontext is een versterking van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en middelen na te streven.

Om deze subsidiariteitsdoelstelling te realiseren maak ik een actieplan 'subsidiariteit'. Dit zal enerzijds de klijtlijnen uitwerken om de voorwaarden voor grotere lokale autonomie te bepalen. Anderzijds voorzie ik, binnen de budgettaire mogelijkheden voor de ondersteuning van de lokale besturen, een ondersteuning voor de lokale uitoefening van de nieuwe taken. Er moet ook geïnvesteerd worden in de opleiding stedenbouw en in de permanente vorming van betrokken ambtenaren op alle niveaus. Deze opleidingen zullen ondermeer focussen op klantvriendelijkheid en pro-activiteit.

Subsidiariteit gaat over het opnemen van uitdagingen op het meest gepaste niveau. In de multi-level overheidsomgeving waarin we leven, kan dit ook betekenen dat we bepaalde aspecten mee vanuit een Europese of internationaal perspectief moeten bekijken. Hoe dan ook worden we geconfronteerd met een grotere invloed vanuit de boven-Vlaamse bestuursniveaus. Ik wil hier proactief op inspelen. Kansen moeten aangegrepen worden en mogelijke negatieve effecten en bedreigingen van het boven-Vlaamse niveau moeten beperkt worden door ze vroeg te detecteren en in de juiste baan te proberen leiden.

Het EU-voorzitterschap in 2010 betekent hiervoor een uitgelezen kans: Vlaanderen zal actief inzetten op de opvolging van het Europese proces rond Territoriale Cohesie en overweegt om, binnen haar mogelijkheden in het kader van de toerbeurtregeling, tegen eind 2010 een activiteit te organiseren met als doel enkele actuele knelpunten en/of topics inzake ruimtelijke ordeningsbeleid te behandelen via inbreng van en bespreking door diverse specialisten terzake uit verschillende lidstaten. Dit kan alleen maar verrijkend zijn voor Vlaanderen en het Europese debat hierover in het algemeen.

Operationele doelstelling 19. Snellere procedures bij concrete investeringsprojecten

Het doorvoeren van procedurele vereenvoudigingen om belangrijke projecten sneller te kunnen verwezenlijken en Vlaamse investeringen maximaal te faciliteren vormt een belangrijk aandachtspunt. Specifiek bepalen we voor welke werken van algemeen belang bij strijdigheid van het bestemmingsplan een bestemmingswijziging moet doorgevoerd worden en waarvoor geen afzonderlijk planninginitiatief vereist is. We onderzoeken of de lijst van handelingen van algemeen belang verder kan worden uitgebreid om zo toe te laten versneld een vergunning af te leveren in het geval een planningsinitiatief in voorbereiding is.

Een tweede denkpiste is de introductie van een instrumentarium dat een versnelde realisatie van projecten mogelijk maakt. Hiermee wil ik er naar streven om projecten te kunnen vergunnen op het ogenblik dat er een voldoende maatschappelijk draagvlak voor bestaat. Voortgaand op de ervaringen in het buitenland, ga ik na of een onderscheid kan gemaakt worden tussen eenvoudigere projectgerichte planning en meer integrale of gebiedsgerichte ruimtelijke planning. Voor deze eerste categorie is het onderscheid tussen planniveau en projectniveau immers beperkt, wat zich uit in RUP's die het niveau van een vergunning behalen. Hierin ligt zeker een uitdaging tot vereenvoudiging en versnelling met als oogmerk projecten waarvoor maatschappelijk draagvlak bestaat sneller te kunnen uitvoeren. De aspecten planmatige aanpak, alternatieven- en milieubeoordeling en volwaardige participatie blijven daarbij voorop staan.

Operationele doelstelling 20. Verdere evaluatie vergunningsprocedures

Ik onderzoek de mogelijkheden inzake de meldingsplicht. Zoals reeds eerder gesteld zou de vergunningsplicht kunnen overgaan tot meldingsplicht op de moment dat de inrichting en beheer van een gebied bepaald is, door stedenbouwkundige, maar mogelijk ook door sectorale instrumenten.

We nemen acties om de vergunningsprocedures te stroomlijnen. We vereenvoudigen en versnellen waar dit mogelijk is. We evalueren de huidige vrijstellingen van vergunningsplicht en de zaken die onder de meldingsplicht vallen. Wat de meldingsplicht betreft gaan we na of een aantal zaken bijkomend kunnen worden versoepeld (meldingsplichtig in plaats van vergunningsplichtig), bijvoorbeeld waar een concreet project al volledig is doorgesproken op vooroverleg, waar de concrete invulling vast of zo goed als vast ligt via een inrichtings- of beheersplan dat al dan niet via sectorwetgeving is tot stand gekomen, enz.

Operationele doelstelling 21. Een coherent geheel van wetgeving, duidelijk en leesbaar voor overheden, burgers en bedrijven

De Codex wordt gefaseerd in werking gesteld zodat de implementatie gemakkelijker wordt en de diverse overheden zich eenvoudiger kunnen inwerken ten aanzien van de wijzigingen. Tevens is er een continue evaluatie zodat snel kan bijgestuurd worden indien dat nodig is. Een aantal onderdelen van de Codex (meldingsplicht, declaratief attest weekendverblijven, projectvergaderingen...) treden pas in werking op 1 april 2010. De besluiten die in voorbereiding waren, worden opnieuw geëvalueerd met het oog op rechtszekerheid, duidelijkheid en efficiëntie. Conform het regeerakkoord onderzoeken we samen met de bevoegde minister voor Energie hoe we het as-builtattest en het EPB-attest tot één instrument kunnen terugbrengen.

De ruimtelijke ordening dient te garanderen dat burgers en bedrijven vlot correcte informatie en adequaat advies kunnen opvragen over hun (ver)bouwintenties en -plannendossiers. We zorgen voor internettoepassingen die de aanvrager begeleiden. Daarnaast is het essentieel om het gegevensverkeer tussen burger en overheid en tussen overheden onderling te optimaliseren.

Operationele doelstelling 22. Het evalueren van de inspraak- en beroepsmogelijkheden

De huidige inspraak- en beroepsmogelijkheden impliceren momenteel nog te vaak dat belangrijke plannen en projecten vertraagd worden door meervoudige, van elkaar losstaande openbare onderzoeken, die elk op zich gecontesteerd kunnen worden op (procedurele) details. In de realisatie van maatschappelijke belangrijke projecten vormt dit steeds meer een remmende factor. Er zijn momenteel zoveel beroepsmogelijkheden dat de facto de vergunning niet sneller maar juist minder snel dreigt afgeleverd te worden.

We evalueren de huidige inspraak- en beroepsmogelijkheden ten aanzien van beslissingen inzake de ruimtelijke ordening in relatie tot deze binnen de sectoren die er deels mee overlappen in functie van een maximaal beschermen van het algemeen belang en het honoreren van doorgesproken en uitgeklaarde beslissingen omtrent belangrijke projecten. We versterken daartoe de effectieve participatie vanaf het begin van het planproces, waarbij we waarborgen dat het maatschappelijk draagvlak vergroot wordt en een voldoende afweging tussen algemeen en particulier belang tot stand komt. We gaan na of, binnen die voorwaarden, de beroepsmogelijkheden ná de beslissing voor het particuliere individu kunnen worden ingeperkt, rekening houdende met algemene geldende (Europese en andere) vereisten ter zake en een maximaal garanderen van voldoende rechtszekerheid, zowel voor de particulier die met handelingen geconfronteerd worden als de initiatiefnemer die een plan of vergunning beoogt.

4.4.2 Strategische doelstelling 9: Effectieve handhaving met voldoende hoge handhavingsniveaus

Grotere beleidseffectiviteit, -efficiëntie en vereenvoudiging moet samengaan met een effectief handhavingsbeleid. We onderzoeken of op dit vlak de regelgeving en huidige procedures niet moeten worden bijgestuurd.

Operationele doelstelling 23. Opmaak en implementatie handhavingsplan

Na overleg met de belangrijkste handhavingsinstanties en advisering zoals voorzien in de Vlaamse codex Ruimtelijke Ordening zal de Vlaamse Regering het handhavingsplan vaststellen binnen zes maanden na haar aantreden overeenkomstig het Regeerakkoord. Het ontwerpplan wordt ten laatste vier maanden na het aantreden van de regering door de administratie die belast is met het toezicht en de handhaving voor de ruimtelijke ordening, voorgelegd. De voorstellen, engagementen en ideeën die hierin worden geformuleerd moeten als doel hebben de handhaving verder te stroomlijnen en efficiënter te maken en de prioriteiten voor Vlaanderen te definiëren.

Operationele doelstelling 24. Activeren van handhavingspartners en het creëren van een draagvlak voor handhaving

Een activering van de handhavingspartners is noodzakelijk om de termijnen die in de codex staan te kunnen naleven. Er moet kort op de bal gespeeld worden zodat nieuwe overtredingen worden voorkomen, worden gestaakt of effectief en efficiënt vervolgd kunnen worden. Hiervoor is een goede samenwerking met onze handhavingspartners (politie, parket, gemeenten, ...) noodzakelijk. Dit is ook een opportuniteit voor de provincies, die mede door het aanstellen van verbaliserende ambtenaren het handhavingsbeleid mee moeten waarmaken.

Ik wil meer aandacht voor een preventieve werking door het verspreiden van snelle en accurate informatie. Ik wil alle betrokkenen (burgers, notarissen, immo-kantoren, makelaars,...) sensibiliseren rond het beleid zoals het in het handhavingsplan zal uitgetekend zijn.

Regelgevingsagenda

Titel van het initiatief	Betrokken regelgeving	Eventuele wet- telijke deadline	Korte samenvatting van beleidsdoelstellingen	Te doorlopen fases en hun timing	Vereen- voudiging?	RIA?	Contact- persoon
Verder zetten van het met de Vlaamse Codex voor Ruimtelijke Ordening opgestarte vereenvoudigingsproces. Zodat er een coherent geheel van wetgeving, duidelijk en leesbaar voor overheden, burgers en bedrijven tot stand komt	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening		-Eenvoudige en snelle procedures. -Het ruimtelijke beleid moet de nodige investeringen op een vlotte wijze faciliteren en stroomlijnen. -Verdere evaluatie van de vergunningsprocedures.			Ja	
Partnerschapsmodel	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening		Doelstellingen van andere sectoren helpen realiseren Decretale verankering indien nodig			Ja	
Instrumentarium voor versnelde realisatie van projecten	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening		Projecten vergunnen op het ogenblik dat er maatschappelijk draagvlak is.			Ja	
Werken aan vooruitziende planning	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening		-Instrumentarium onderzoeken en aanpassen door o.a. onderscheid tussen eenvoudige RUP's en meer integrale RUP's qua procedure mogelijk te maken.				

Titel van het initiatief	Betrokken regelgeving	Eventuele wet- telijke deadline	Korte samenvatting van beleidsdoelstellingen	Te doorlopen fasen en hun timing	Vereen- voudiging?	RIA?	Contact- persoon
			- Ook door planproces versnel- len door introduceren van bindende termijnen voor de richtlijnennota (Anticiperende planning) - Ruimtelijke kwaliteitsaspecten bij opmaak plannen - onderzoek planning met scenario's			Ja	
Permanente evaluatie van vrijstel- lingen en meldingsplicht	Besluiten aanpassen		- evaluatie van de huidige vrijstellingen en de zaken die onder meldingsplicht vallen -Uitbreiding van de lijst waar- door kleine werken die vrij- gesteld zijn van de RUP plicht mogelijk worden.			Ja	
Evaluatie van de bevoogding	Uitwerken van een Besluit		Voor ontvoogde gemeenten procedure vereenvoudigen			Ja	
Evaluatie van de inspraak en beroepsmogelijkheden	Vlaamse Codex Ruimtelijke ordening		Evaluatie van de huidige inspraak- en beroepsmoge- lijkheden met waarborg voor maatschappelijk draagvlak			Ja	
Ruimtelijke kwaliteit en duur- zaamheid garanderen bij het beheer van de ruimte	Aanpassen van de omzendbrief		Aanpassen omzendbrief die overleg regelt met de Vlaamse Bouwmeester bij de bijzondere procedure				
Opmaak grond- en pandenbe- leidsplan	Decreet grond- en pandenbeleid		Decretaal bepaald				

Hebt u een vraagje voor de Vlaamse overheid?

U krijgt van ons meteen een antwoord.

Of we wijzen u de weg...

Samenstelling

Kabinet van Vlaams minister van Financiën, Begroting,
Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport

U vindt de digitale versie van de beleidsnota's op:

<http://www.vlaanderen.be/beleidsnotas>

Vormgeving

Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
Afdeling Communicatie

Depotnummer

D/2009/3241/469

© november 2009 - Vlaamse overheid

